

LITERATURA DO BIOSTEREOCHEMII

I. Z. SIEMION	Biostereochemia
G. HALLAS	Stereochemia związków organicznych
M. NOGRADI	Stereochemia – podstawy i zastosowanie
E. L. ELIEL	Stereochemistry of Organic Compounds
J. Jacques, A. Collet, and S. H. Wilen	Enantiomers, Racemates, and Resolutions

JEDNOZNACZNY OPIS CZĄSTECZKI:

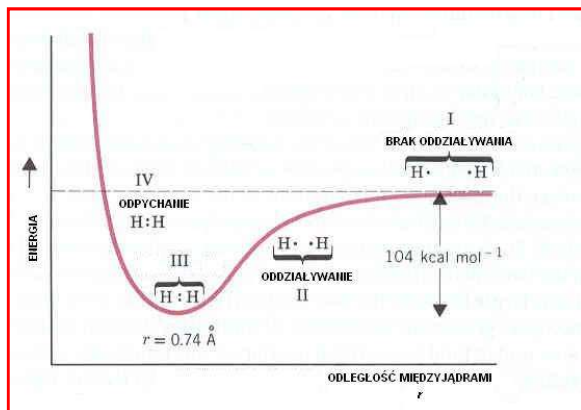
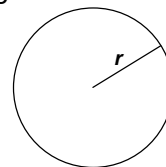
- ❖ konstytucja
- ❖ długość wiązań oraz wielkość kątów walencyjnych
- ❖ parametry geometryczne
- ❖ konfiguracja

Promień van der Waalsa (r)

jest to odległość odpowiadająca minimum energetycznemu dla dwóch (zbliżających się) atomów, które jednak nie tworzą wiązania

geometrię pojedynczego atomu opisuje promień van der Waalsa – r

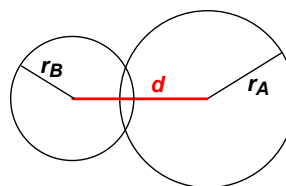
dla cząsteczki H₂

Cząsteczki dwuatomowe, np. CO, O₂:

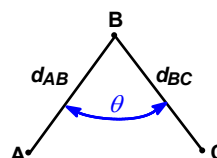
- dwa promienie van der Waalsa (r_A, r_B)
- **długość wiązania (d)**

$$d < r_A + r_B$$

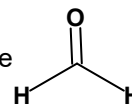
Cząsteczki trójatomowe liniowe (CO₂) lub kątowe (H₂O):

- trzy promienie van der Waalsa (r_A, r_B, r_C)
- dwie długości wiązań (d_{AB}, d_{BC})
- **kąt walencyjny (θ)**

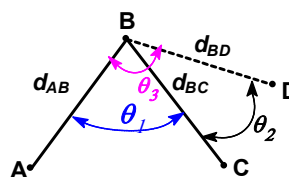
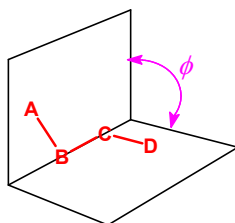
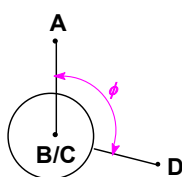

Cząsteczki czteroatomowe liniowe ($\text{HC}\equiv\text{CH}$), płaskie lub o kształcie piramidy (NH_3):

- cztery promienie van der Waalsa (r_A, r_B, r_C, r_D)
- trzy długości wiązań (d_{AB}, d_{BC}, d_{BD})
- trzy kąty walencyjne ($\theta_1, \theta_2, \theta_3$)
- **kąt torsyjny** (ϕ)

IZOMERY

związki o takim samym wzorze sumarycznym

IZOMERY KONSTYTUCYJNE

izomery różniące się sposobem połączenia atomów ze sobą

STEREOIZOMERY

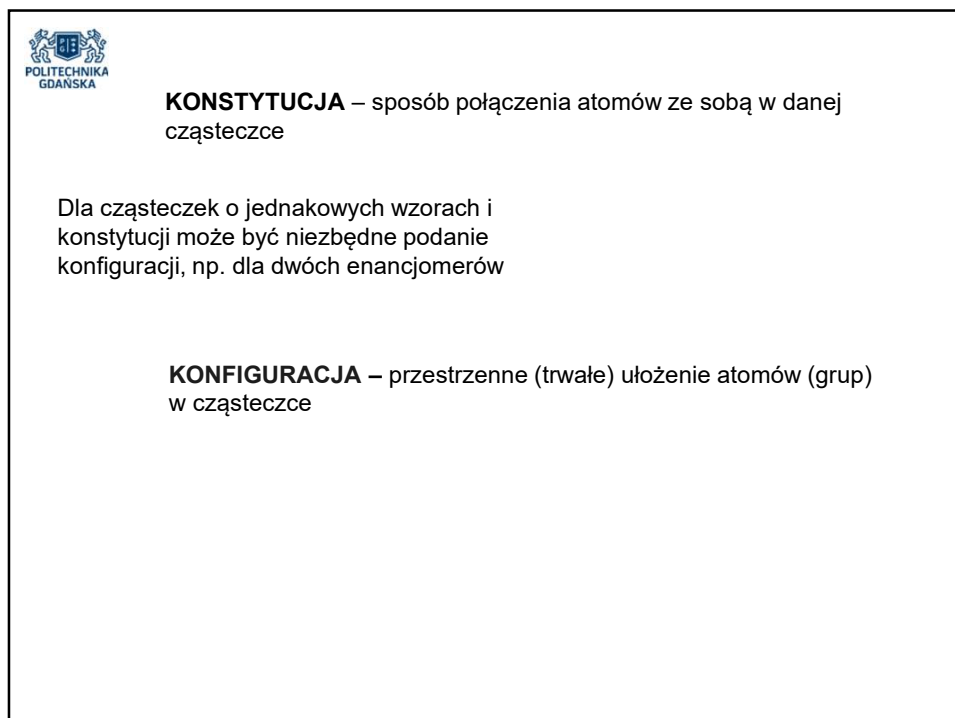
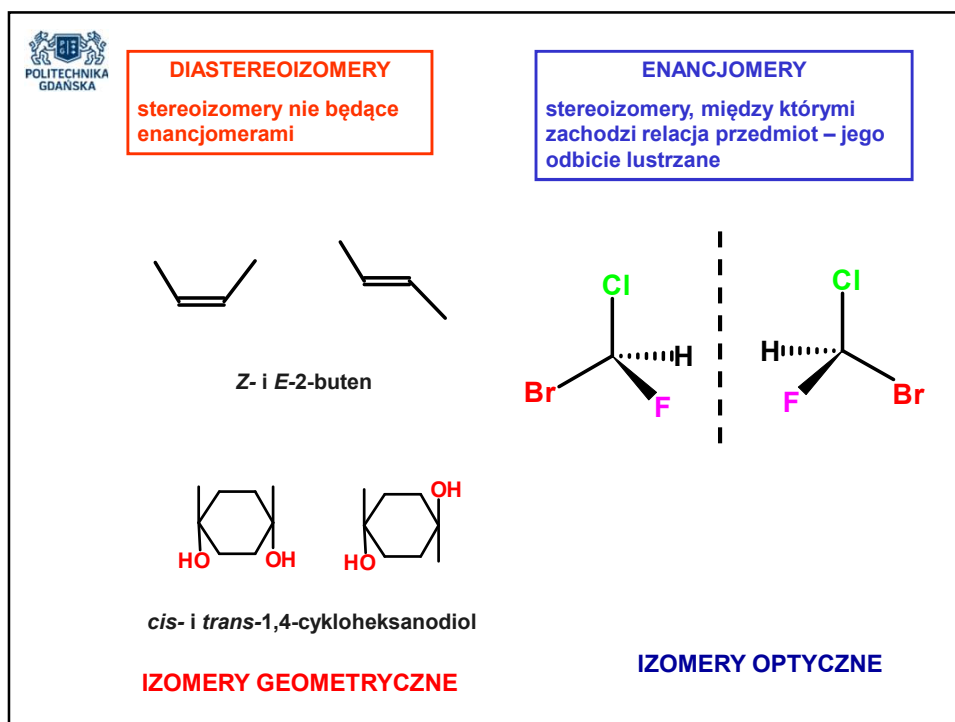
związki o takiej samej konstytucji; różnią się rozmieszczeniem atomów w przestrzeni

DIAStereoIZOMERY

stereoizomery nie będące enancjomerami

ENANCJOMERY

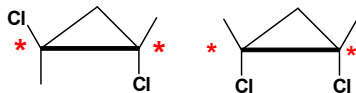
stereoizomery, między którymi zachodzi relacja przedmiot – jego odbicie lustrzane

KONFIGURACJA

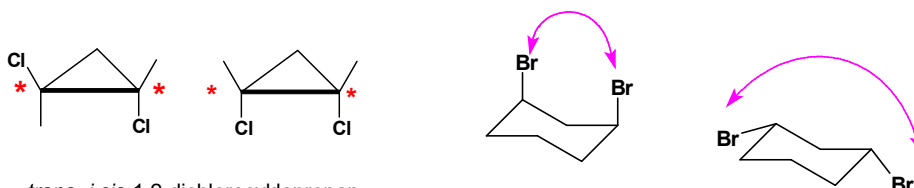
przestrzenne (trwałe) ułożenie atomów (grup) w cząsteczce

trans- i cis-1,2-dichlorocyklopropan

Konfiguracja pomaga w rozróżnianiu stereoizomerów geometrycznych i izomerów optycznych

Stereoizomery **konfiguracyjne** oraz **konformacyjne**

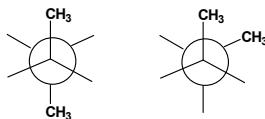
trans- i cis-1,2-dichlorocyklopropan

cis-1,3-dibromocykloheksan

KONFORMACJA określone położenie atomów cząsteczki w przestrzeni, które może się zmieniać w wyniku inwersji pierścienia lub obrotu wokół wiązań pojedynczych

stereoizomery pozostające w równowadze dynamicznej, zdolne do wzajemnego przekształcania się poprzez wyginanie wiązań, inwersję pierścienia lub obrót wokół wiązań pojedynczych.

konformacja

a nie

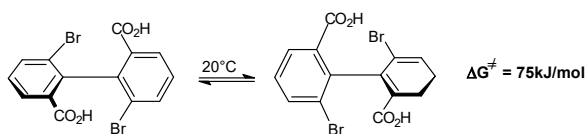
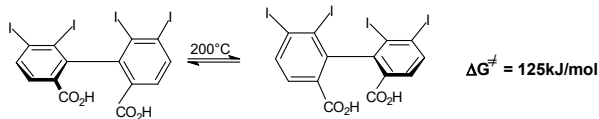
konfiguracja

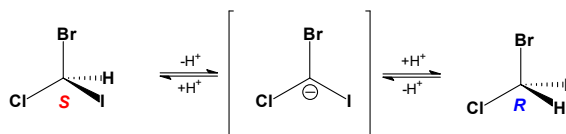
ATROPOIZOMERIA

należy podawać jaką techniką i w jakich warunkach stwierdzono występowanie stereoisomerów

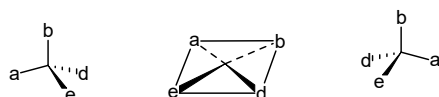

Względne przekształcanie stereoisomerów może odbywać się poprzez:

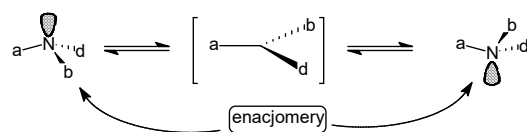
- rotacja wewnętrzna
- rozrywanie wiązań, np. racemizacja czy epimeryzacja

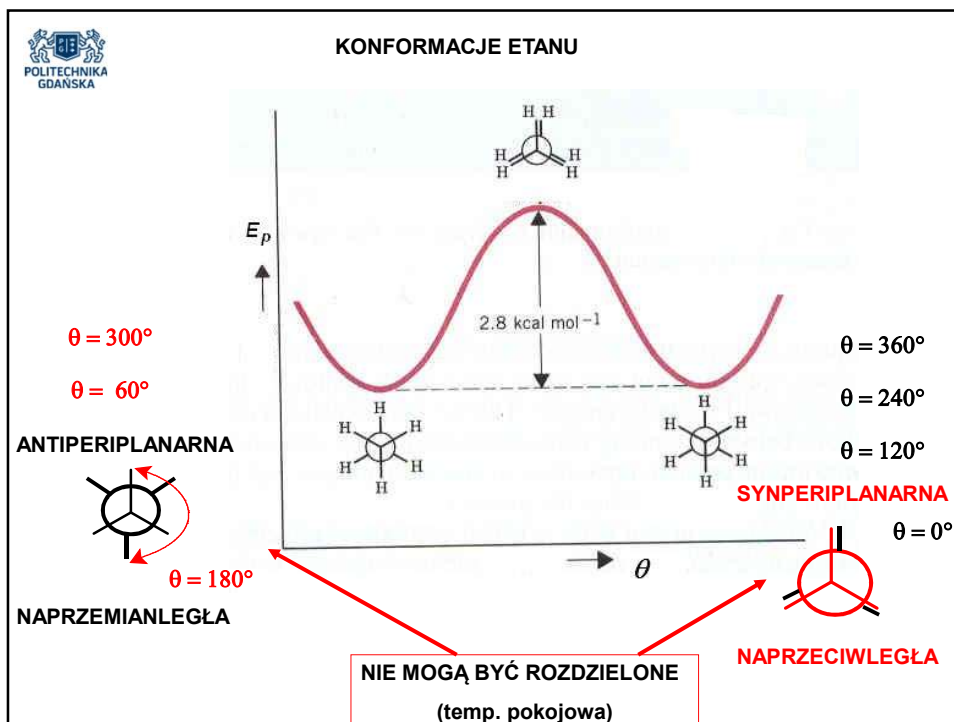
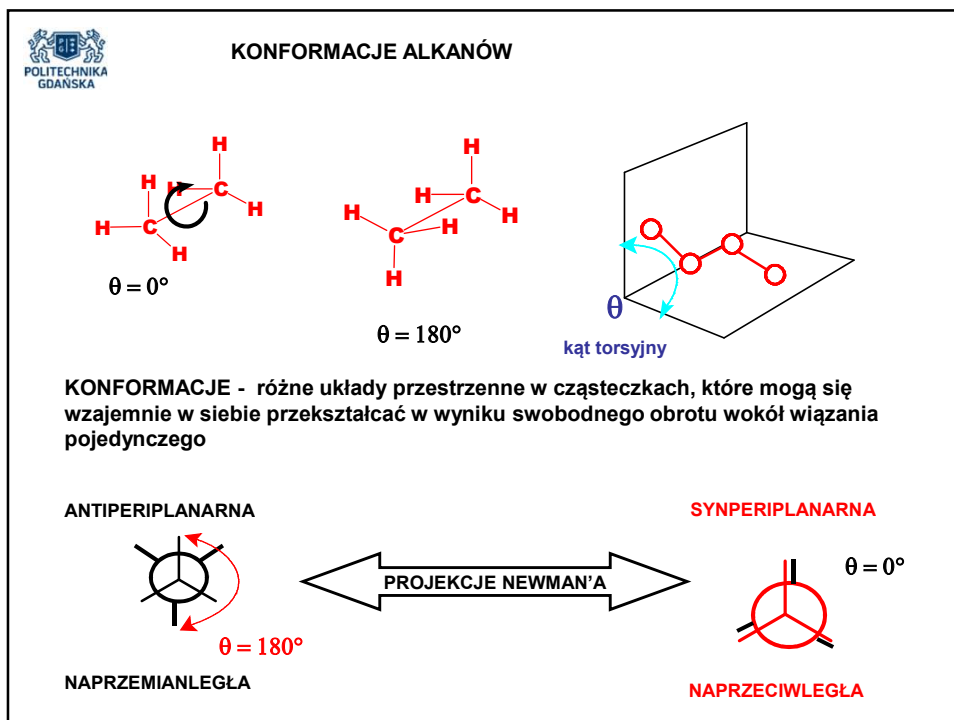

- oscylacje

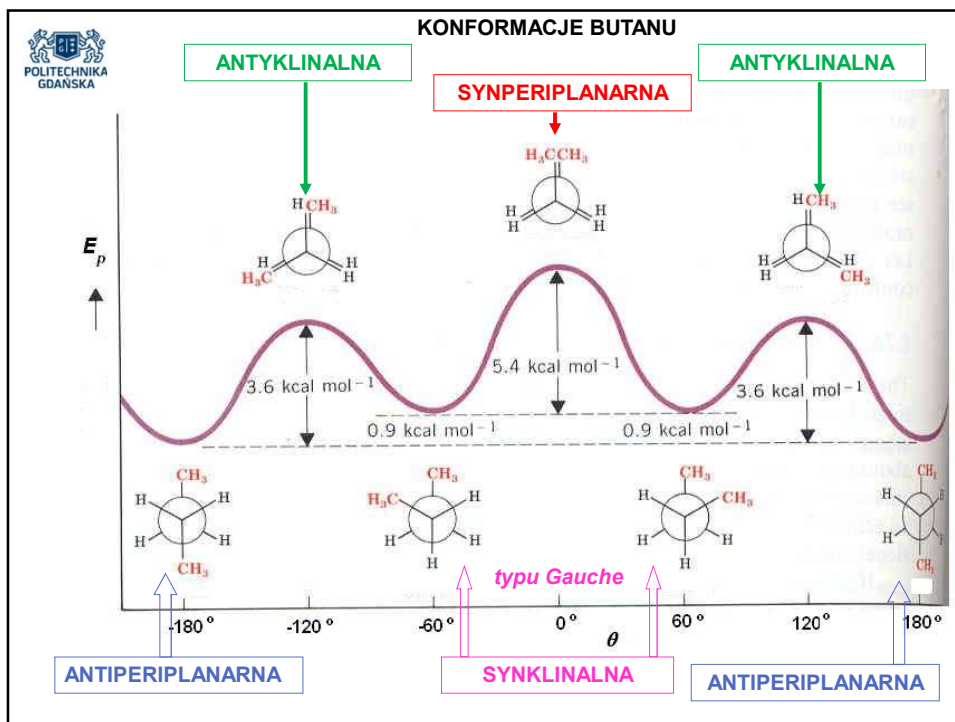
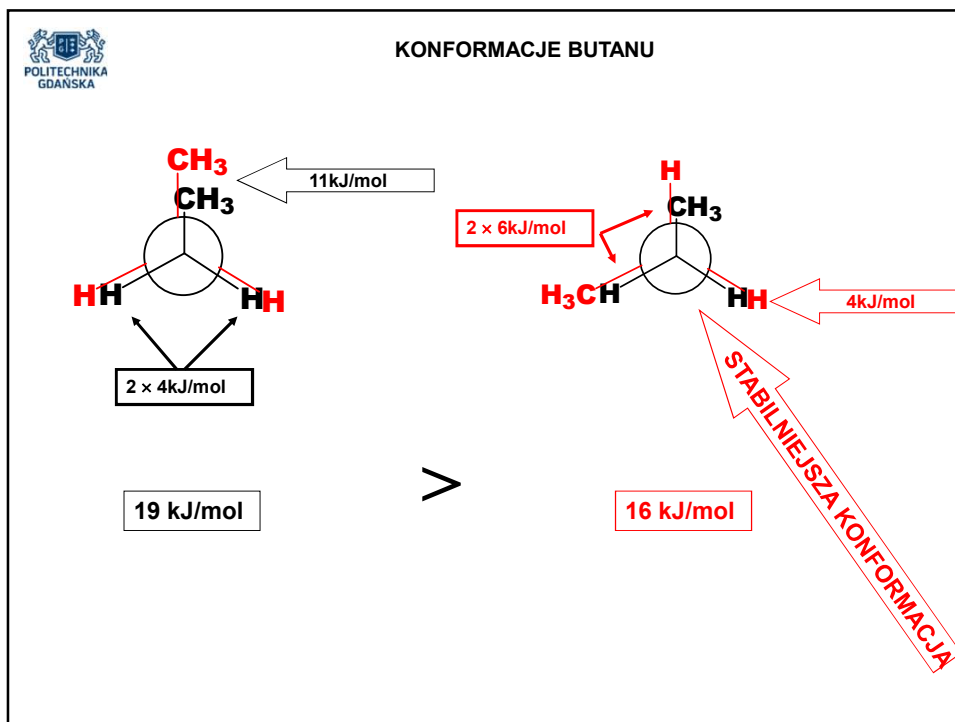

np. inwersja amin

KONFORMACJE ALKANÓW

	ω	KONFORMACJA
	0° 360°	synperiplanarna (naprzeciwległa)
	60°	synklinalna (ukośna), typu Gauche
	120°	antyklinalna
	180°	antiperiplanarna (naprzemianległa)

STEREOCHEMIA CYKLOALKANÓW

- ❖ Labilność konformacyjna – zależy od liczby członów w pierścieniu
- ❖ Dwa typy izomerii przestrzennej – geometryczna i optyczna

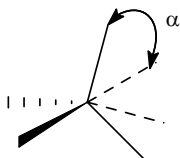
przekształcenia konformacyjne
izomeria geometryczna
izomeria optyczna

- ❖ pierścienie małe – 3- i 4-członowe
- ❖ pierścienie normalne – 5- do 7-członowe
- ❖ pierścienie średnie – 8- do 11-członowe
- ❖ makropierścienie zawierające więcej niż 11-członów

Typy naprężeń w pierścieniach

Naprężenia Baeyera – tzw. naprężenia kątowe, związane ze zmianą kątów walencyjnych

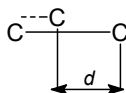

$$E_1 = K_0 \alpha^2$$

gdzie α – kąt odchylenia wiązań walencyjnych od ich położenia tetraedycznego

dla odchylenia o wielkości   2° naprężenia wynoszą 0.33 kJ/mol
 10° naprężenia wynoszą 9.00 kJ/mol
 20° naprężenia wynoszą 34.00 kJ/mol

Naprężenia wiązań – zmiana odległości międzyatomowych (rozciąganie lub skracanie wiązań chemicznych)

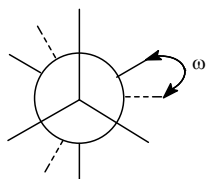
$$E_2 = kd^x$$

gdzie d – przesunięcie atomu od jego położenia normalnego $x > 1$

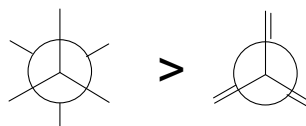
Typy naprężeń w pierścieniach

Naprężenia Pitzera (torsyjne) – wymuszone odchylenie od najbardziej korzystnej konformacji naprzemianległej

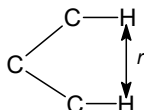

$$E_3 = 5.87 \times (1 - \cos \omega)$$

gdzie ω – odchylenie kąta dwuściennego od jego wartości w najkorzystniejszym położeniu naprzemianległym

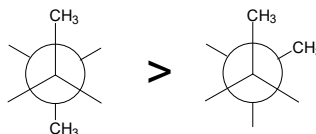

Naprężenia Preloga – wzajemne odpychanie zbliżonych do siebie atomów na skutek działania wewnątrzcząsteczkowych sił van der Waalsa

$$E_4 = 4.19 \times (10^{4-2r} - 49.2 \times r^6)$$

gdzie r – odległość między niezwiązanymi atomami, najczęściej wodoru

Napężenia pierścieniowe cykloalkanów

$$E = E_1 + E_2 + E_3 + E_4$$

	n	Ciepło spalania kJ/mol	spalania na grupę CH ₂ kJ/mol	Napężenia pierścienia kJ/mol
cyklopropan	3	2091.0	697.5	115
cyklobutan	4	2744.0	686.2	110
cyklopentan	5	3220.0	664.0	27
cykloheksan	6	3952.0	658.6	0
cykloheptan	7	4636.7	662.3	27
cyklooktan	8	5310.3	663.6	42
cyklononan	9	5981.0	664.4	54
cyklodekan	10	6635.8	663.6	50
cyklopentadekan	15	9984.7	659.0	6
ALKANY NIEROZGAŁĘŻONE			658.6	

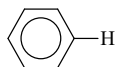
MODEL WALSH'A CYKLOPROPANU

Charakter wiązań wodór – węgiel sp^2 potwierdzają m. in.

❖ częstotliwość drgań rozciągających C – H

cyklopropan

3100 – 3070 cm^{-1}

3100 – 3000 cm^{-1}

❖ stała sprzężenia spinowo-spinowego między jądrami ^{13}C – H

cyklopropan

162 Hz

cyklobutan

136 Hz

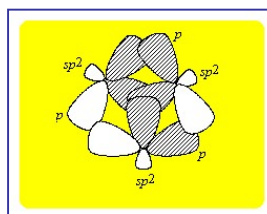
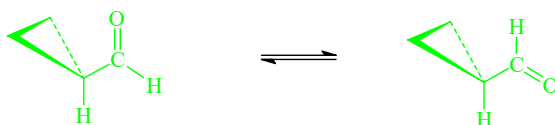
benzen

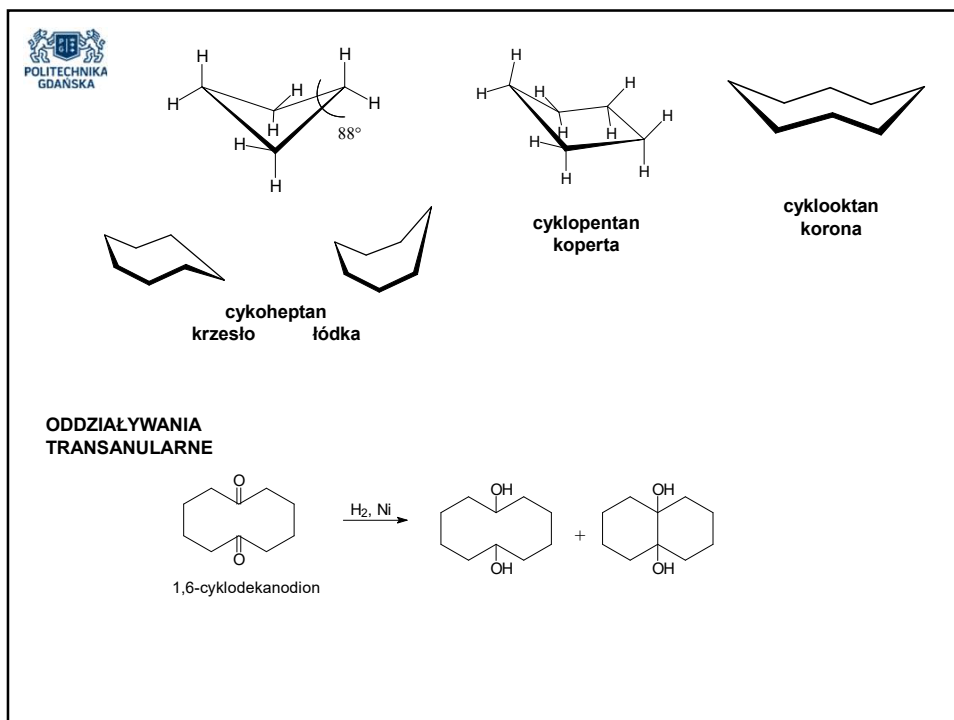
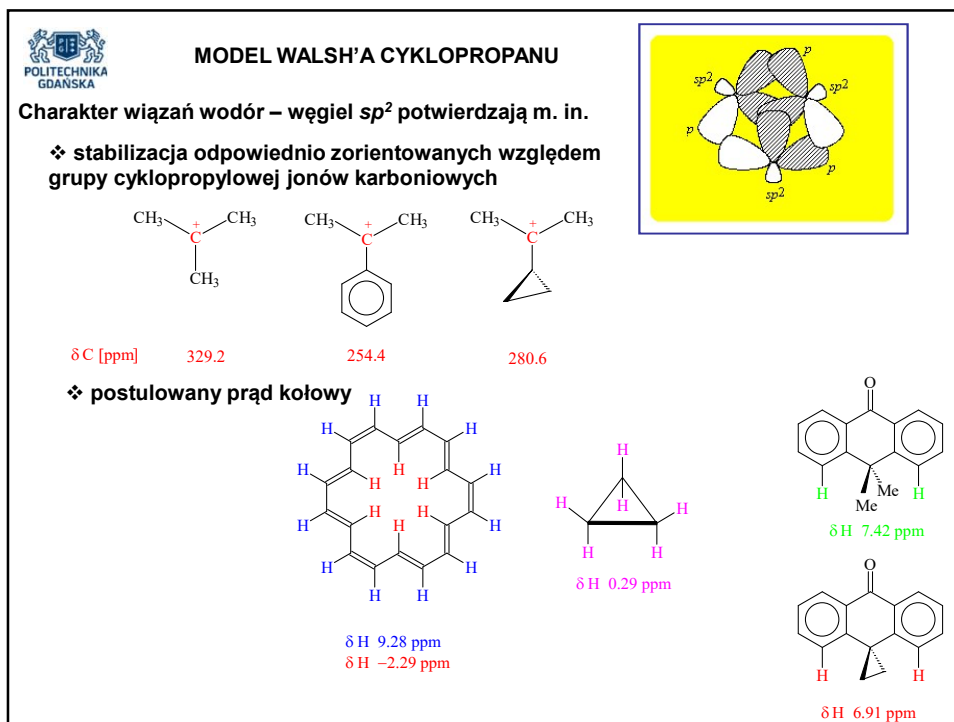
159 Hz

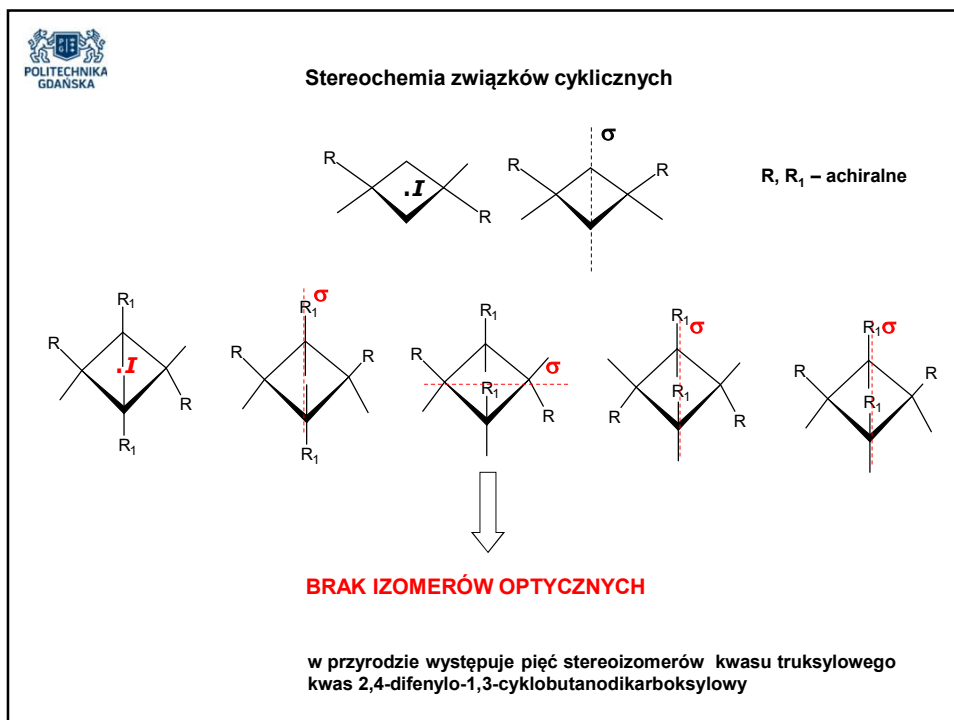
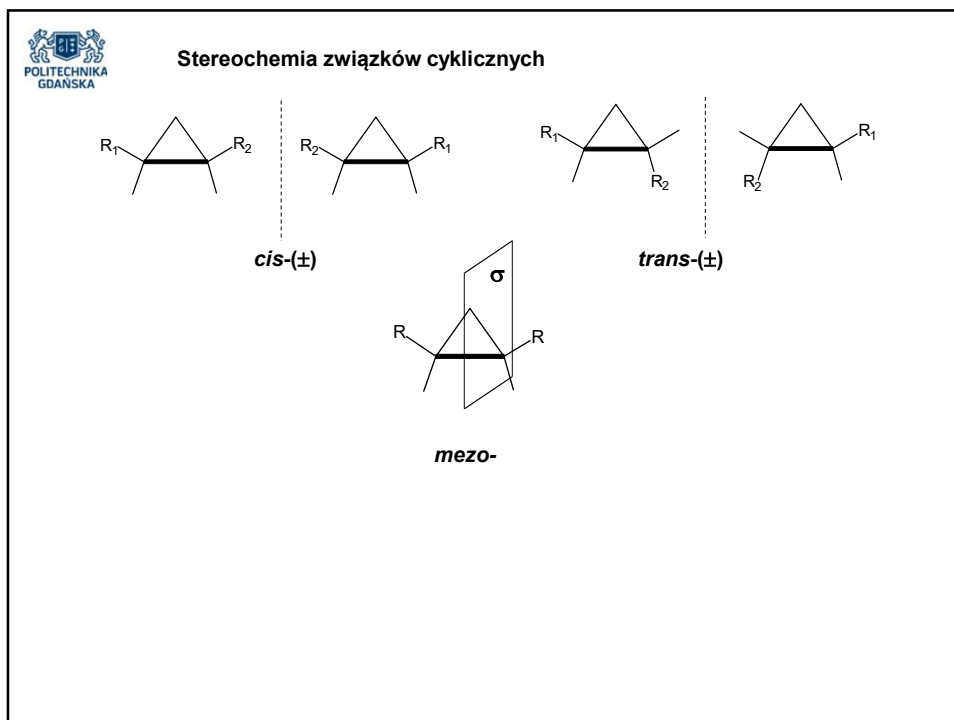
etan

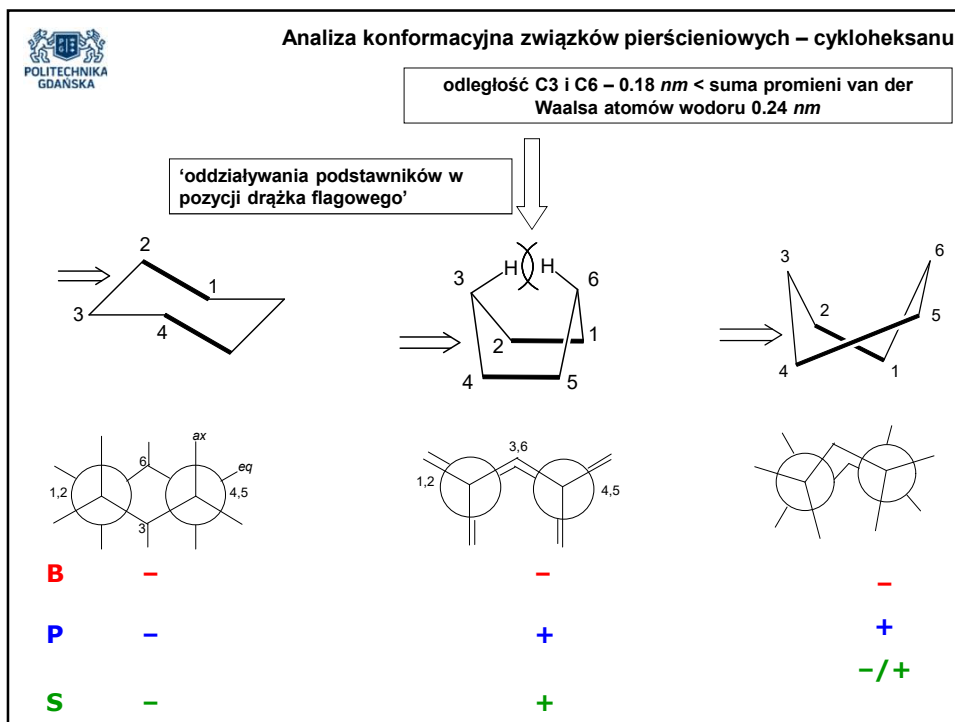
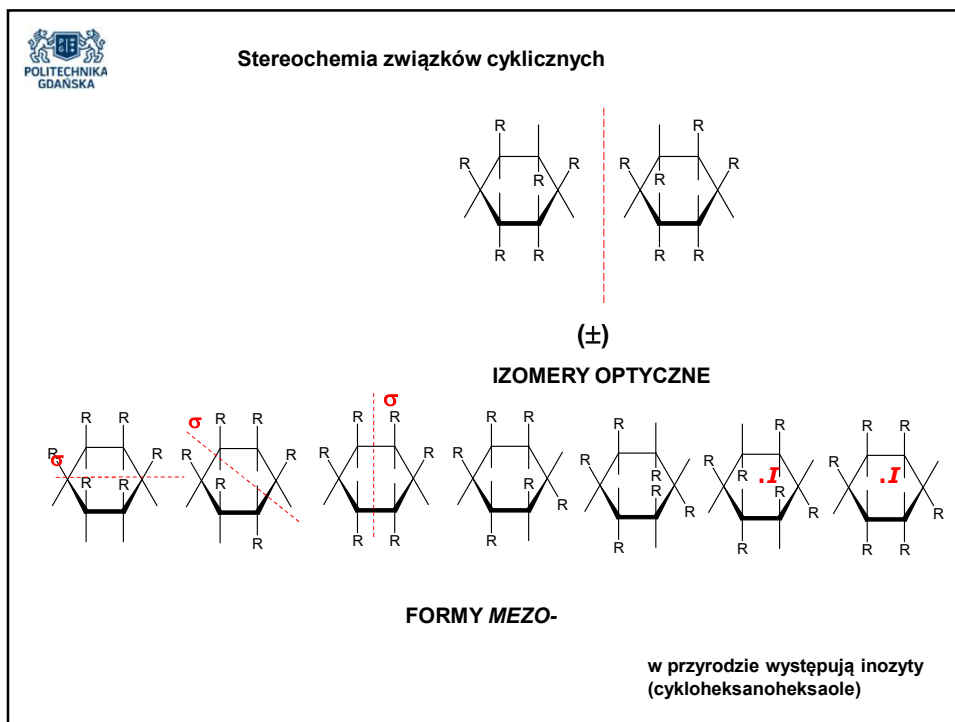
125 Hz

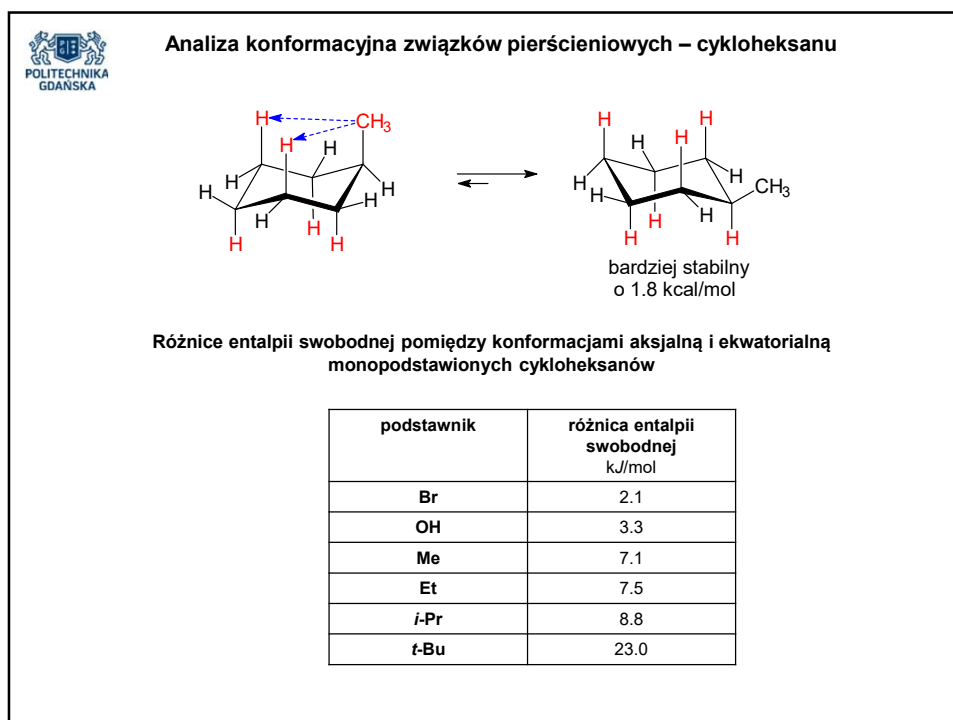
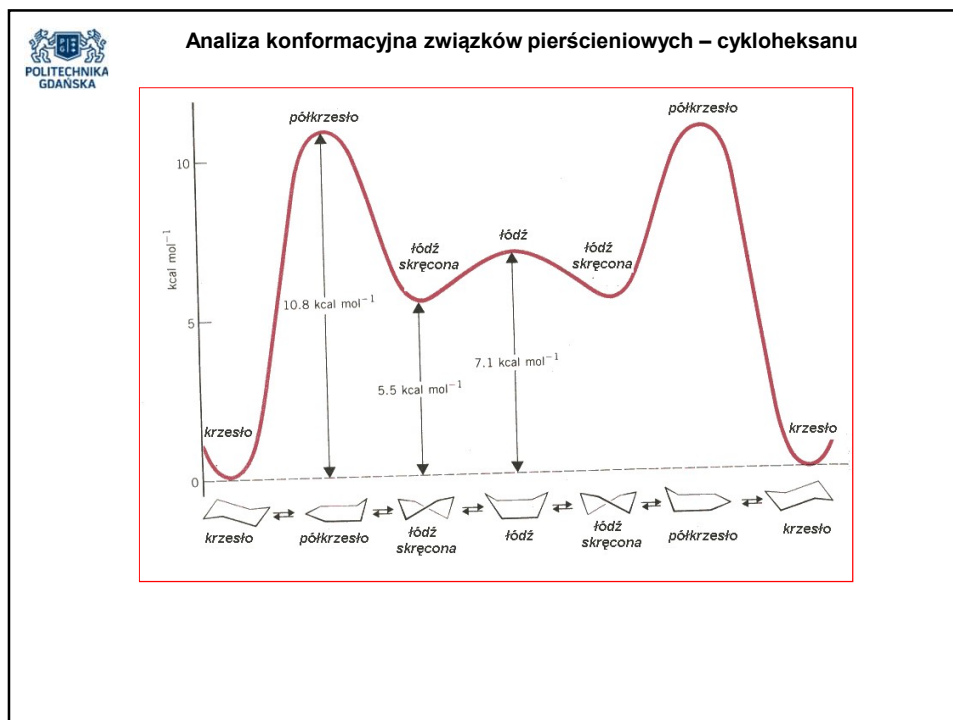
❖ „sprzężenie” z układami π -elektronowymi

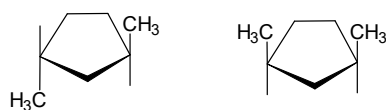

Dwupodstawione cykloalkany – izomeria geometryczna *cis/trans*

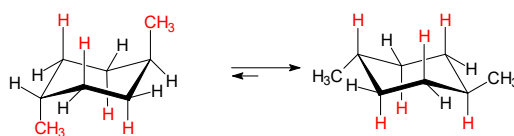
Właściwości fizyczne *cis*- i *trans*-dipodstawionych cyklopentanów

	izomer	temp. topnienia [°C]	temp. wrzenia [C°]
1,2-dimetylo-	<i>cis</i>	-50.1	130.0 ⁷⁶⁰
1,2-dimetylo-	<i>trans</i>	-89.4	123.7 ⁷⁶⁰
1,3-dimetylo-	<i>cis</i>	-75.6	120.1 ⁷⁶⁰
1,3-dimetylo-	<i>trans</i>	-90.1	123.5 ⁷⁶⁰
1,2-dichloro-	<i>cis</i>	- 6.0	93.5 ²²
1,2-dichloro-	<i>trans</i>	-7.0	74.7 ¹⁶

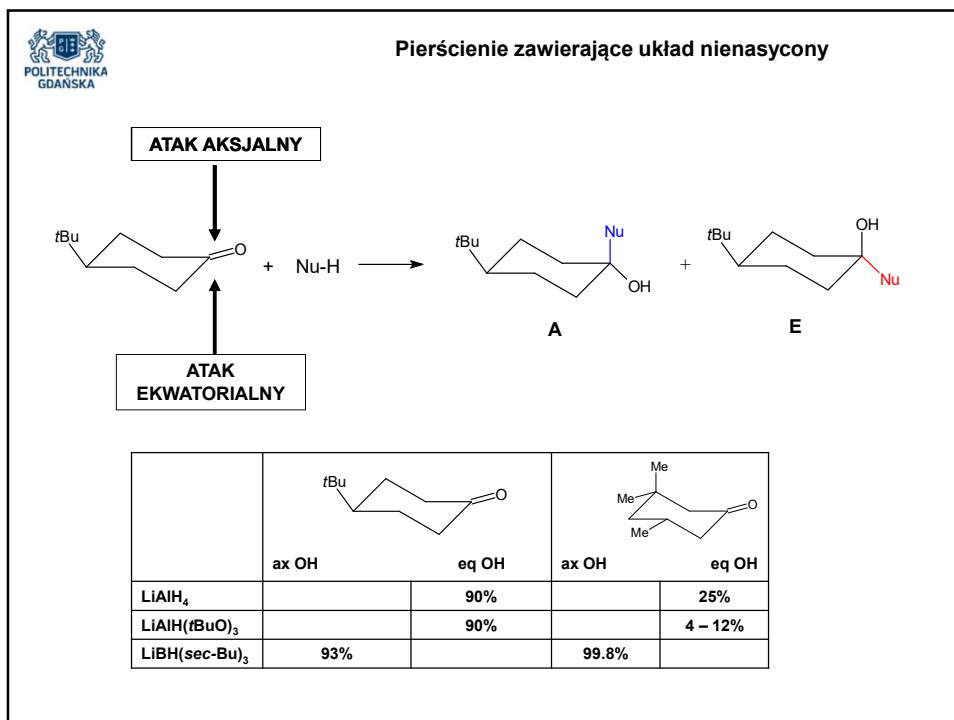
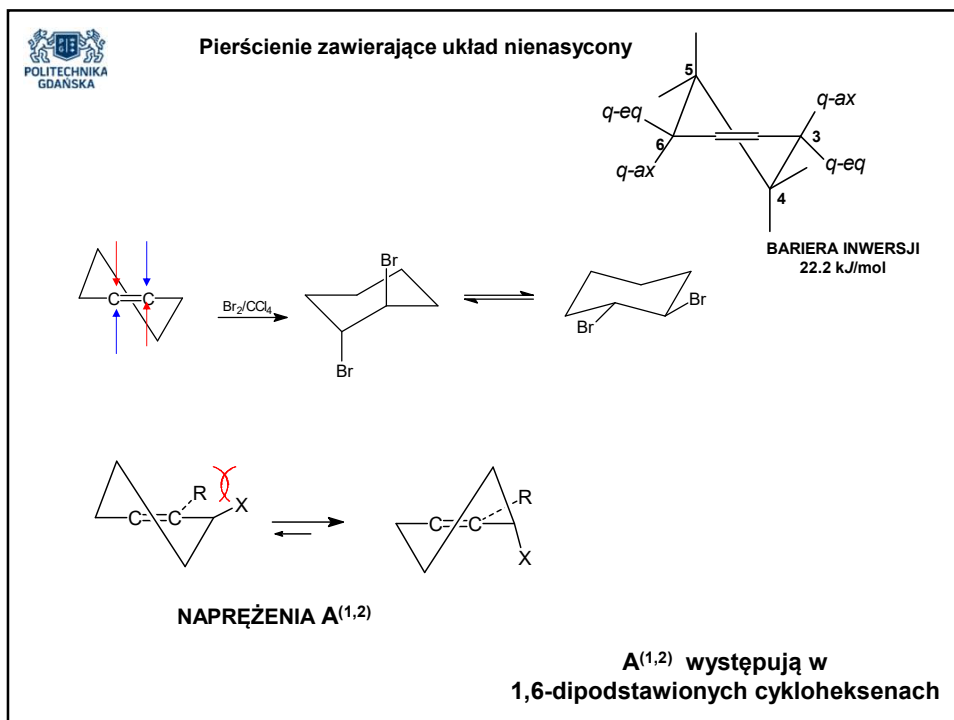

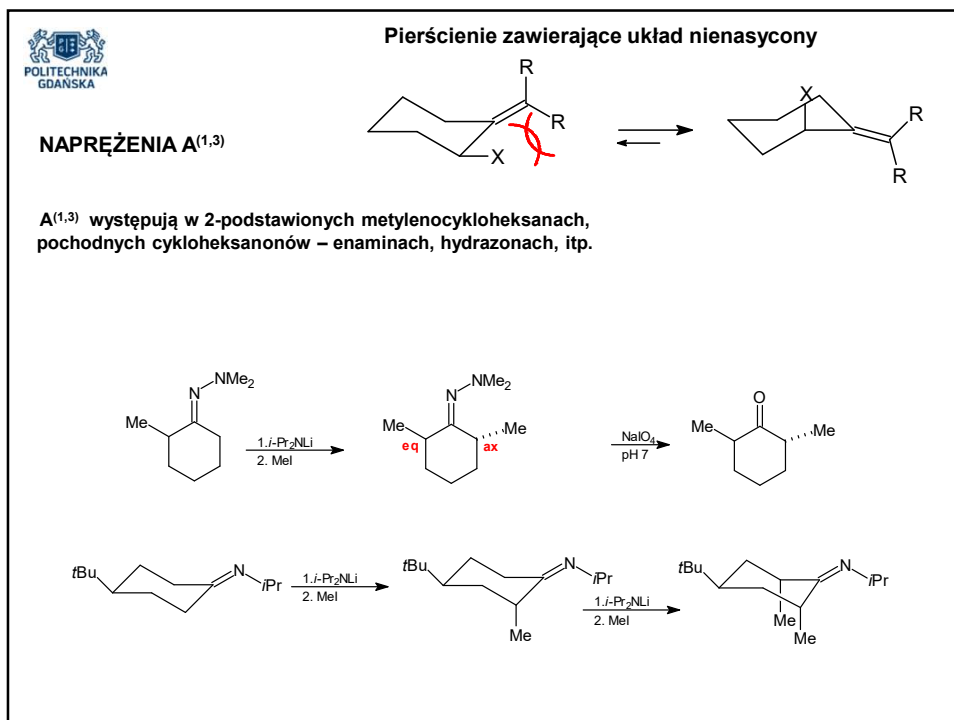
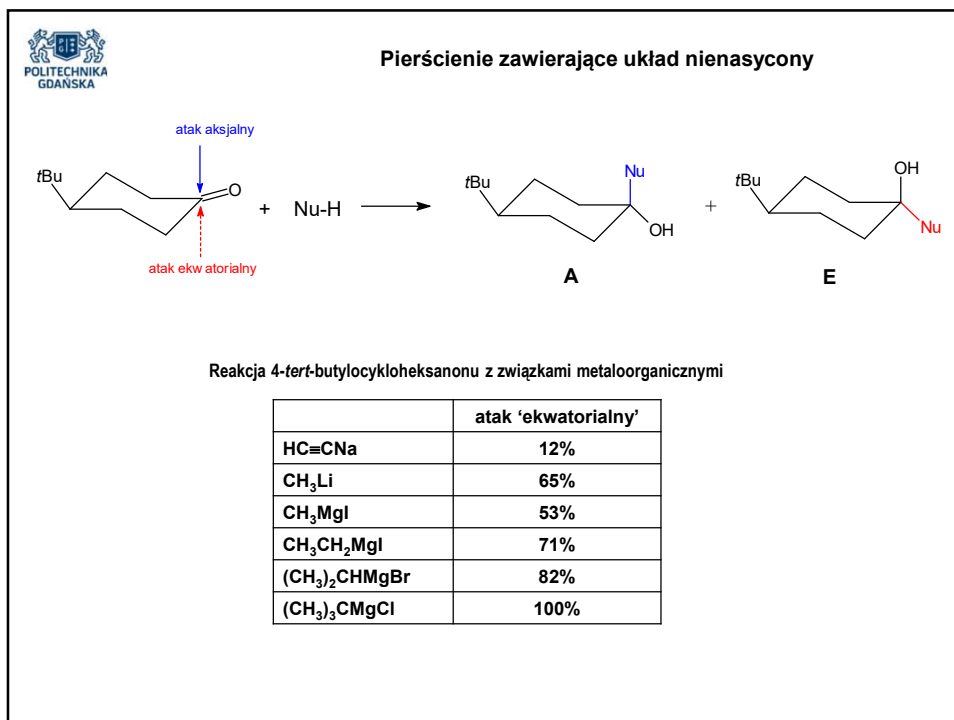
Dwupodstawione cykloheksany

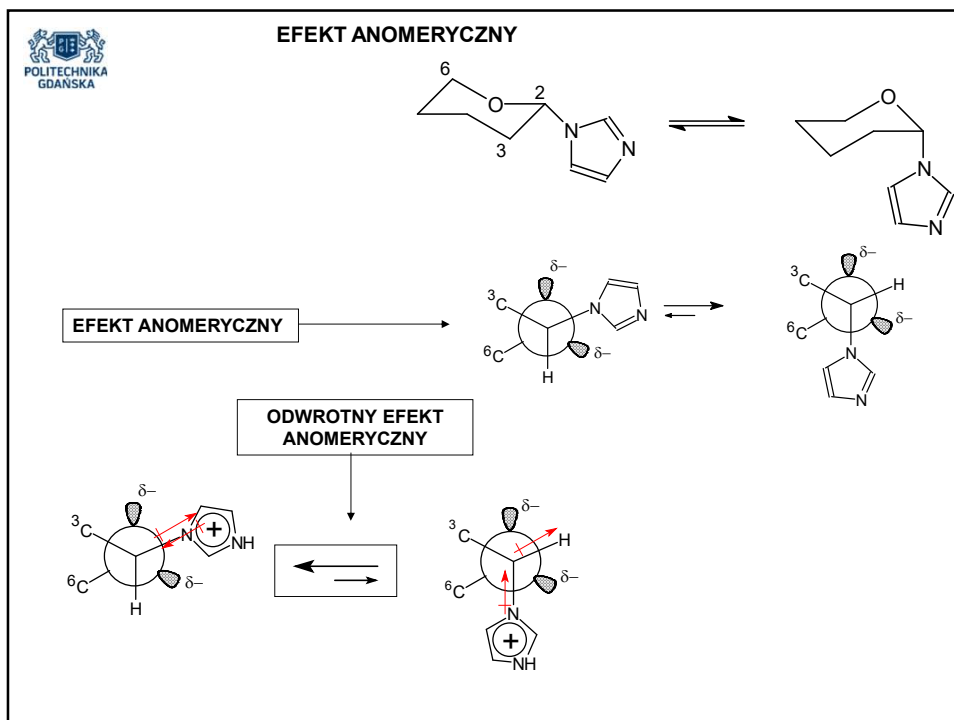
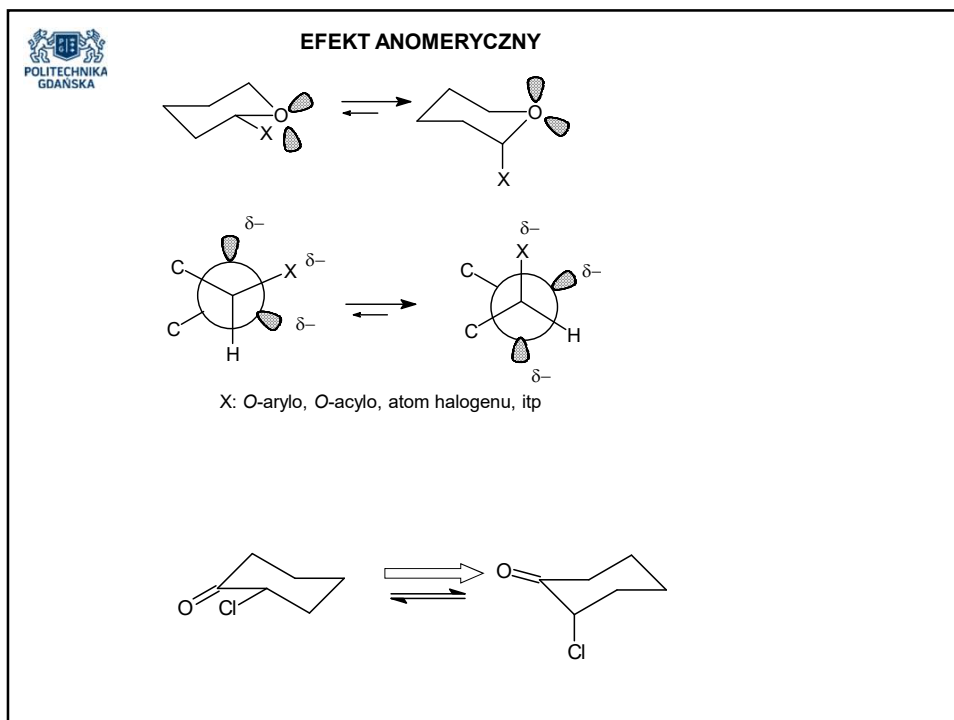
Konformacje dimetylocykloheksanów

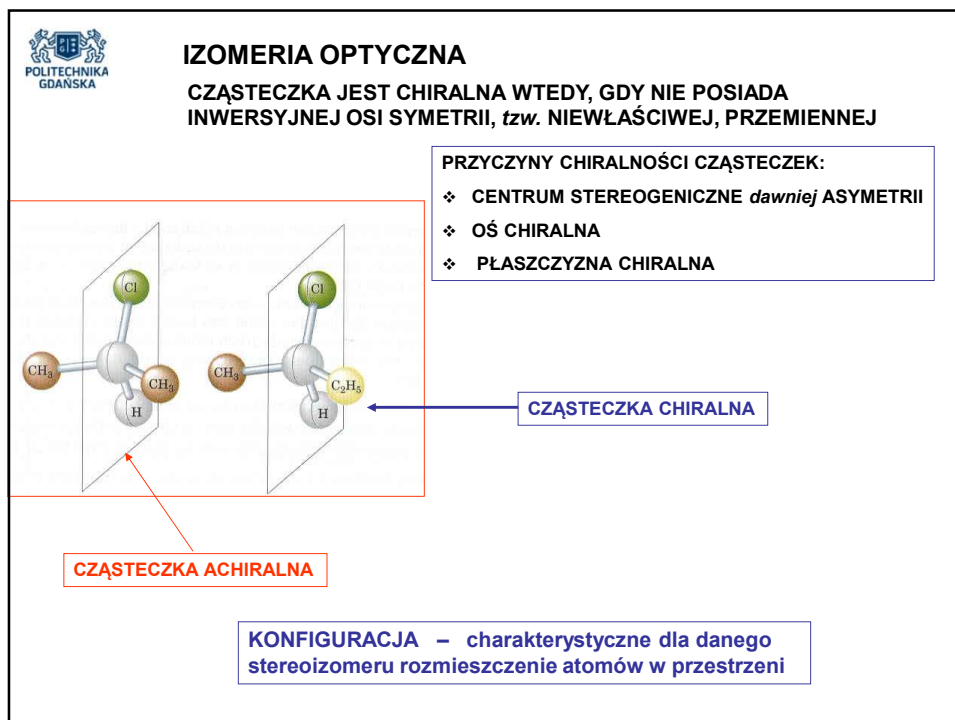
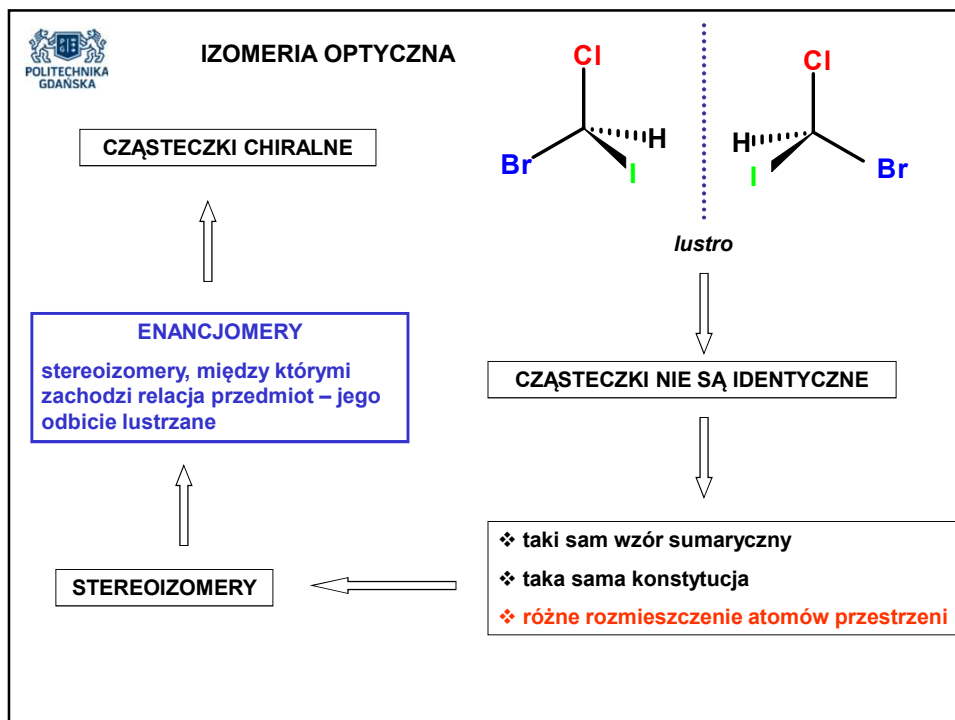

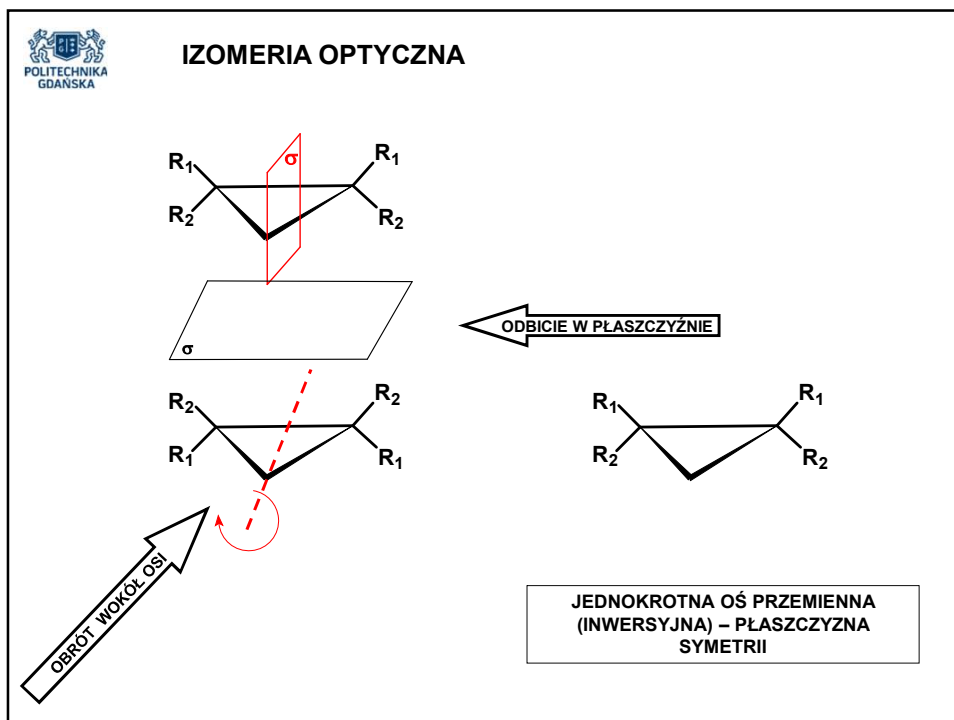
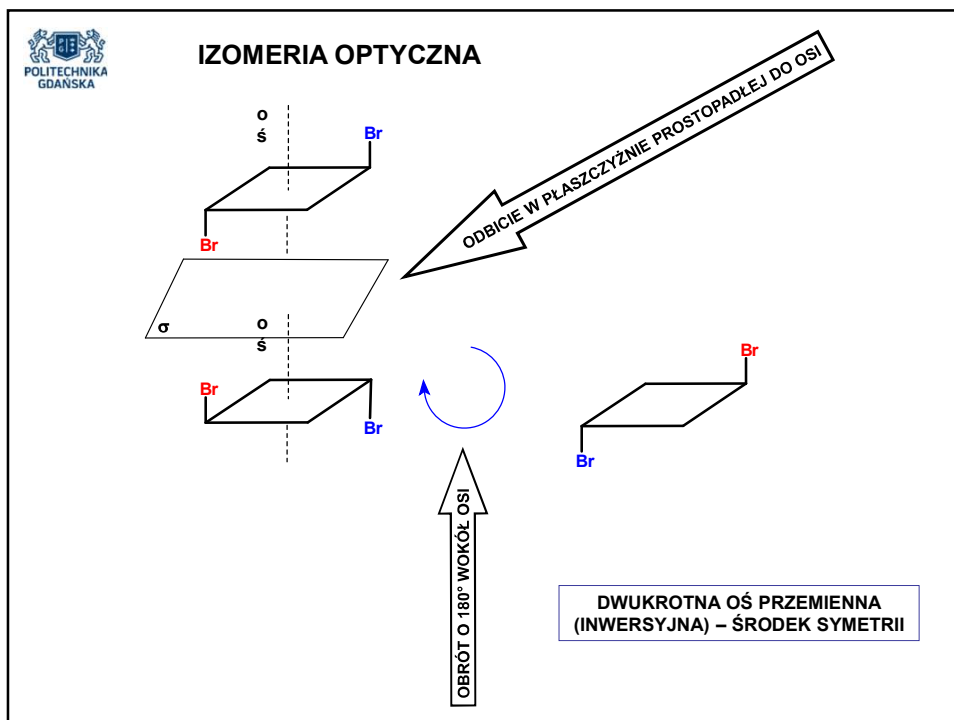
	<i>cis</i> - izomer	<i>trans</i> - izomer
1,2-dimetylocykloheksan	<i>ax eq</i> lub <i>eq ax</i>	<i>ax ax</i> lub <i>eq eq</i>
1,3-dimetylocykloheksan	<i>ax ax</i> lub <i>eq eq</i>	<i>ax eq</i> lub <i>eq ax</i>
1,4-dimetylocykloheksan	<i>ax eq</i> lub <i>eq ax</i>	<i>ax ax</i> lub <i>eq eq</i>

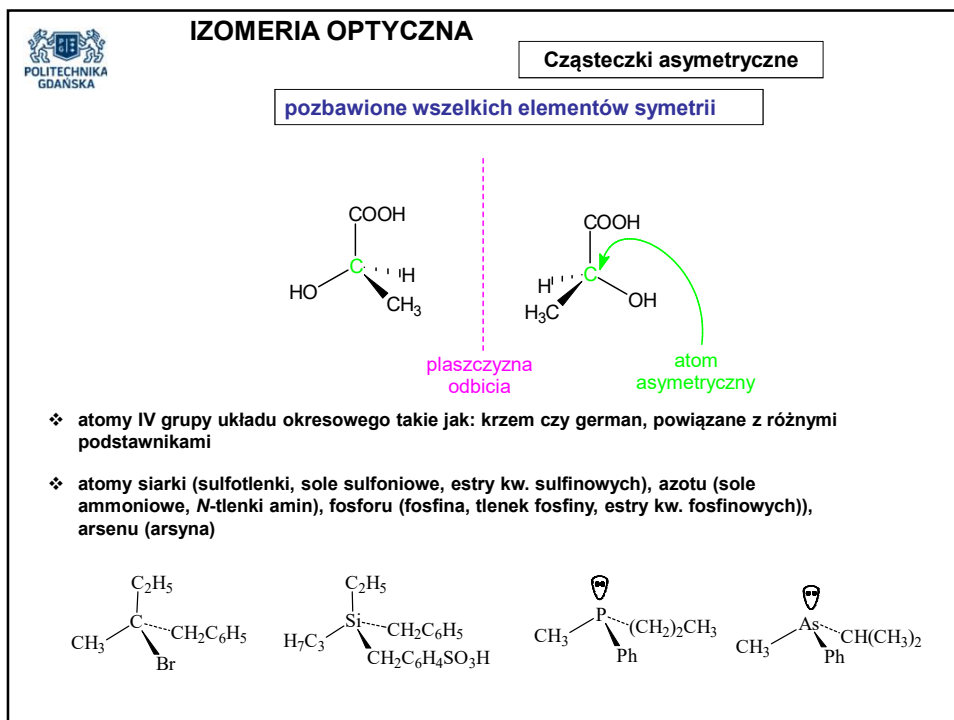
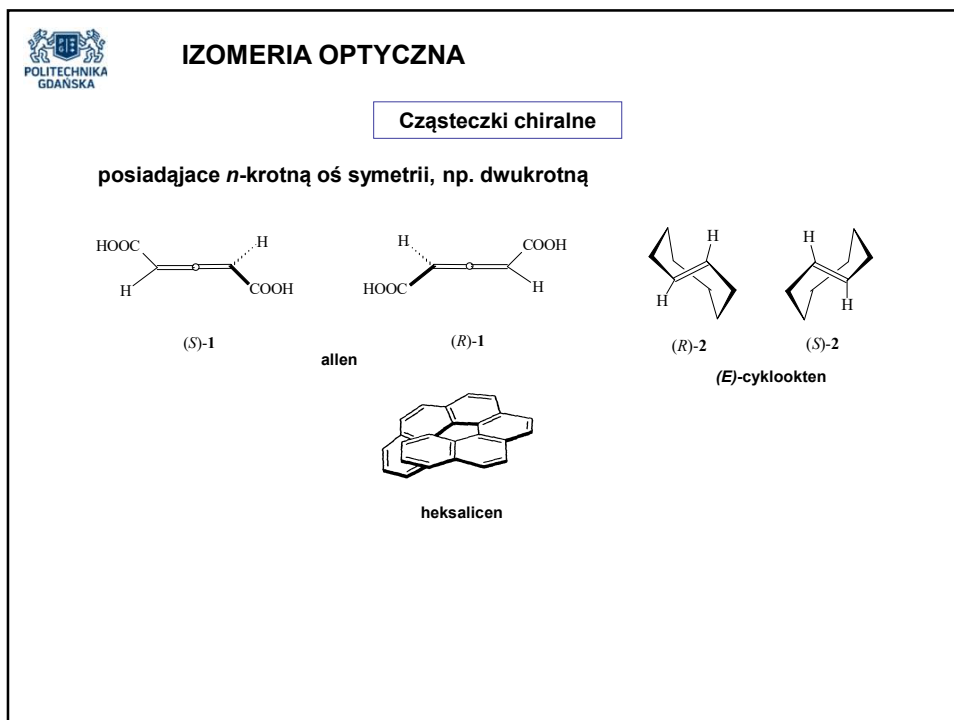

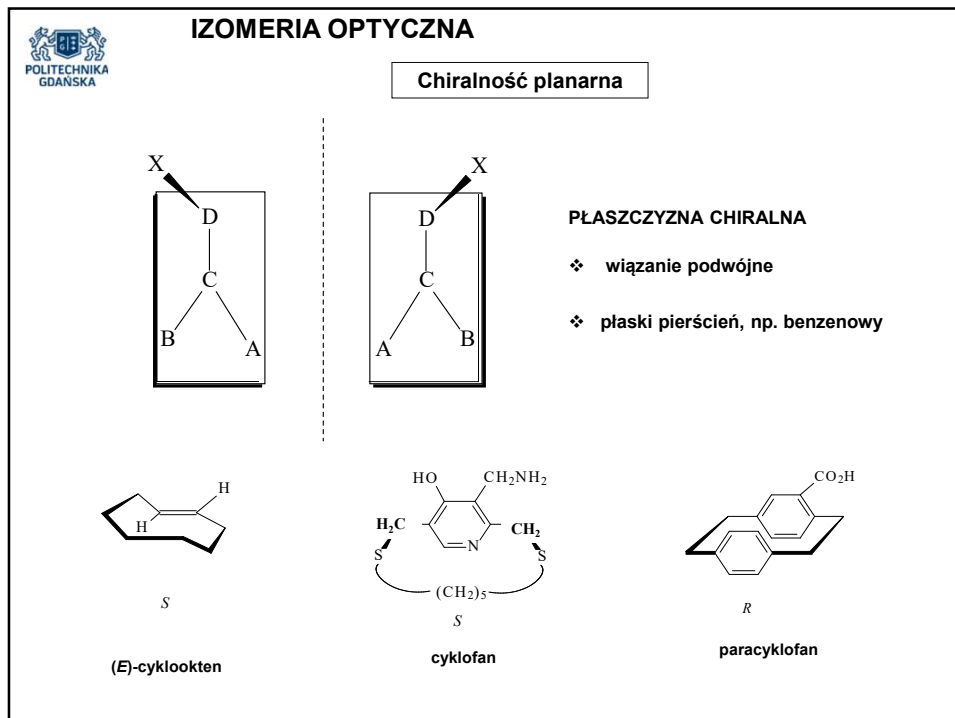
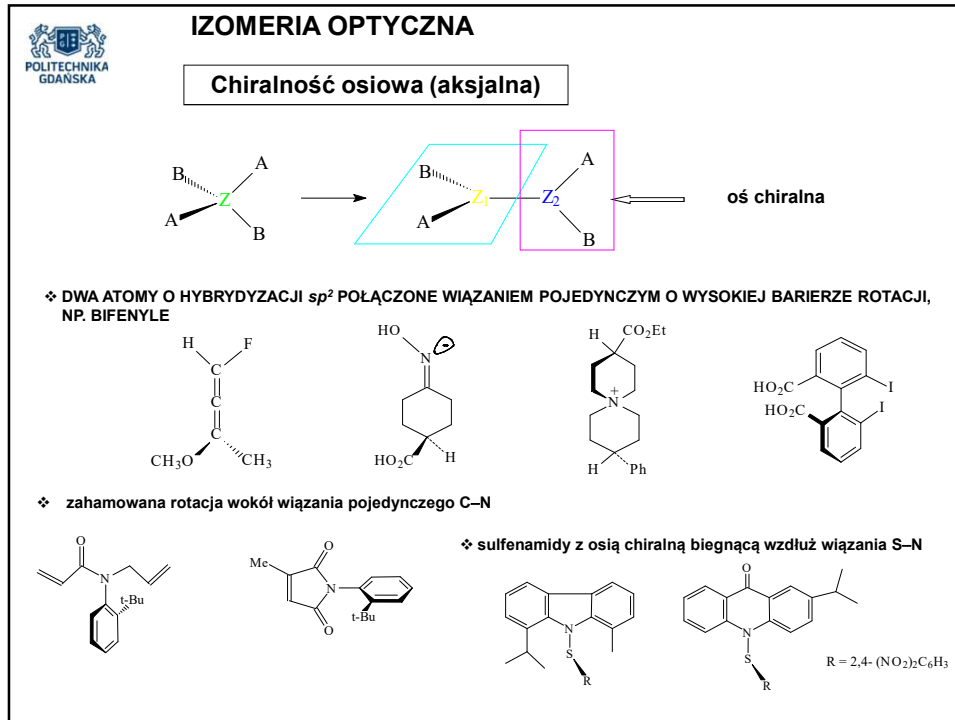

IZOMERIA OPTYCZNA

cząsteczki wewnętrznie dyssymetryczne

Konfiguracja cząsteczki nie zależy od konstytucji

Helikalne struktury makromolekuł naturalnych:
 – podwójna helisa kwasów nukleinowych
 – helisa polipeptydów

P **M**

- duża skręcalność właściwa rzędu kilku tysięcy stopni
- wysoka stabilność układu; bariera inwersji rzędu 150–180 kJ/mol

1960r. Cahn, Ingold i Prelog

uniwersalna metoda przypisywania konfiguracji *R/S* każdemu związkowi organicznemu

Reguły pierwszeństwa podstawników:

- Jeżeli cztery atomy połączone z centrum stereogennym są różne, to pierwszeństwo zależy od liczby atomowej atomu połączonego z centrum stereogennym; im większa liczba atomowa, tym starszy podstawnik; dla izotopów – im cięższy tym starszy; np.:
 $I > Br > Cl > OH > CH_3CH_2 > CH_3 > T > D > H > :$
- Jeżeli nie można ustalić pierwszeństwa podstawników w oparciu o regułę 1, to należy w analogiczny sposób rozpatrywać następane atomy, np. chlorek sec-butylu

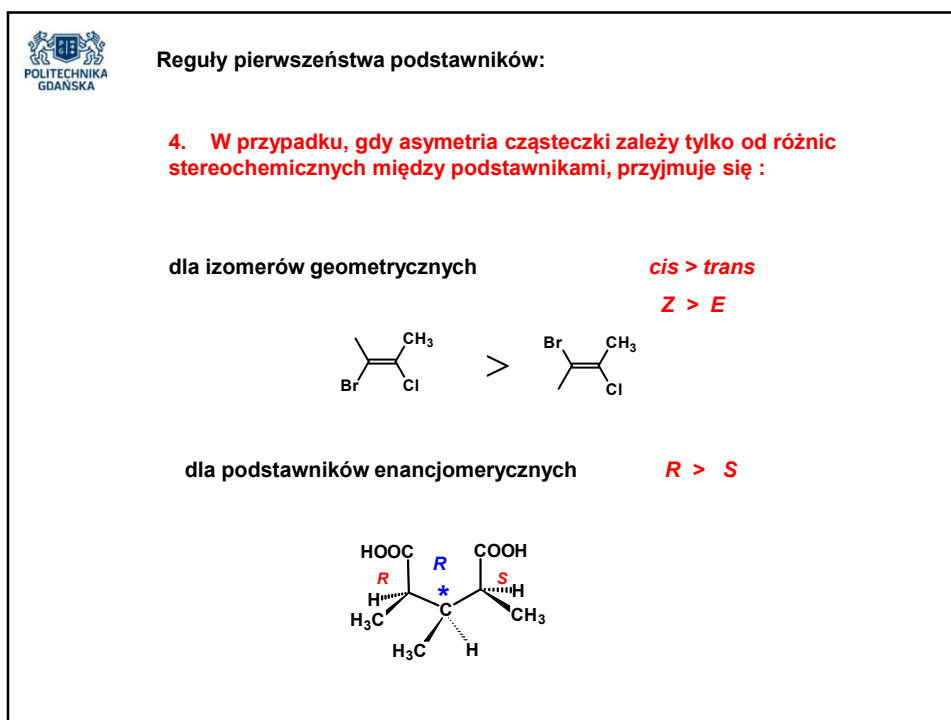
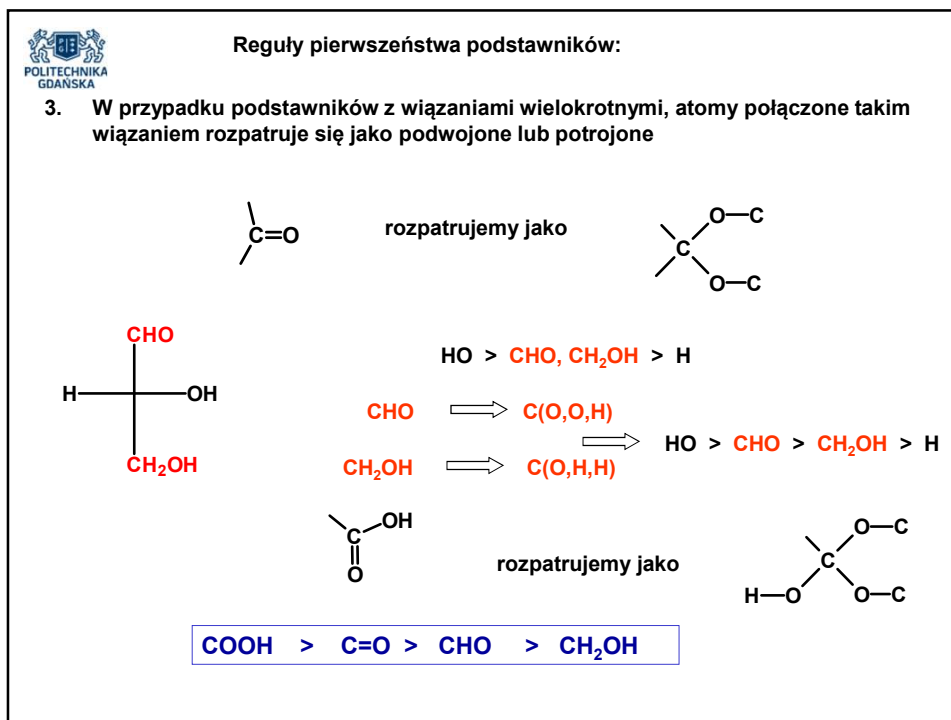
chlorek sec-butylu

$Cl > CH_3, CH_2CH_3 > H$

$CH_3 \Rightarrow C(HHH)$

$CH_2CH_3 \Rightarrow C(CH_3)H_2$

$Cl > CH_2CH_3 > CH_3 > H$

POLITECHNIKA GDAŃSKA

1960r. Cahn, Ingold i Prelog

uniwersalna metoda przypisywania konfiguracji *R/S* każdemu związkowi organicznemu

aR

- rozpatrywaną cząsteczkę należy zorientować dowolnym końcem osi chiralnej w stronę obserwatora
- określa się szereg ważności podstawników (1–4) w parach zgodnie z obowiązującymi w nomenklaturze chemicznej zasadami starszeństwa
- przyznawanie pierwszeństwa ligandom położonym bliżej obserwatora (przypisuje się im numery 1 i 2).
- Konfigurację cząsteczki *aR* lub *aS* wskazuje kierunek krzywej łączącej ligandy preferowane w pierwszej, drugiej i trzeciej kolejności; przedrostek *a* oznacza, że związek posiada chiralność osiową – jego obecność nie jest wymagana

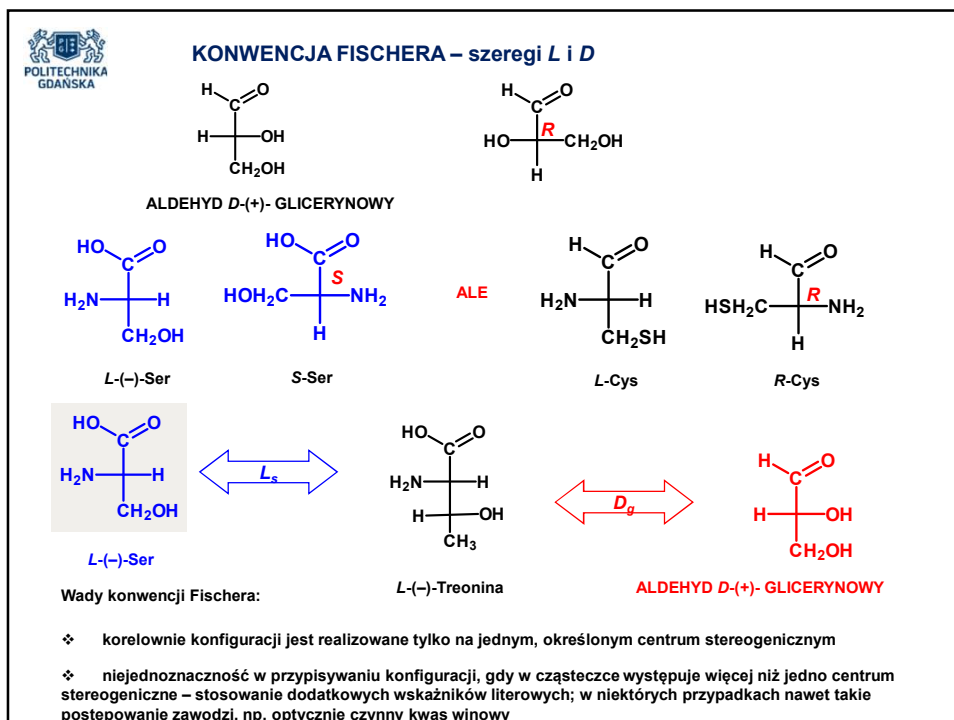
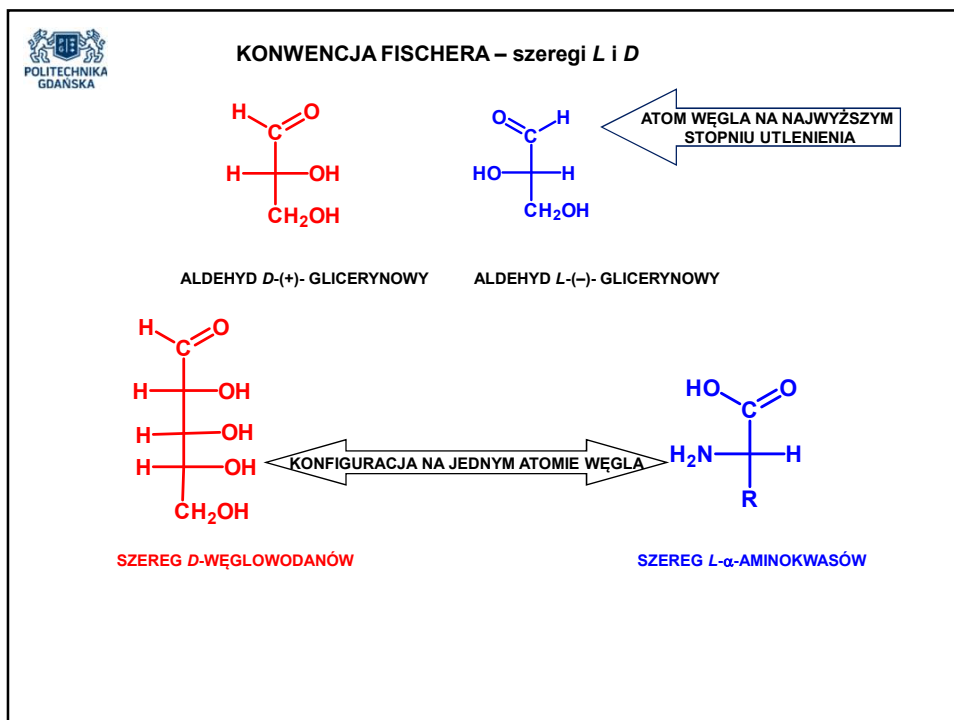
POLITECHNIKA GDAŃSKA

1960r. Cahn, Ingold i Prelog

uniwersalna metoda przypisywania konfiguracji *R/S* każdemu związkowi organicznemu

pS   „atom pilotowy”   **pR**

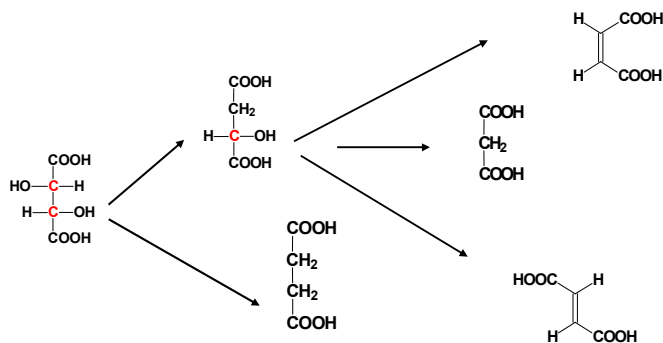
- cząsteczkę orientuje się w ten sposób, aby patrzeć na nią od strony najbliższego atomu wystającego poza płaszczyznę chiralną – zwany „atomem pilotowym”
- gdy kilka atomów może spełniać rolę „atomu pilotowego” jego wybór określają obowiązujące w chemii reguły starszeństwa; mogą występować dwa równoważne „atomy pilotowe”.
- zgodnie z obowiązującymi regułami starszeństwa CIP należy ustalić kolejność trzech sąsiednich atomów (1, 2 i 3) leżących w płaszczyźnie chiralnej
- jeżeli poruszając się od atomu (1) połączonego z „atomem pilotowym” w stronę kolejnych (2 i 3) poruszamy się zgodnie z ruchem wskazówek zegara, to konfiguracja oznaczana jest symbolem *pR*, jeśli przeciwnie *pS*; przedrostek *p* służy do zaznaczenia chiralności planarnej – jego obecność nie jest obowiązkowa

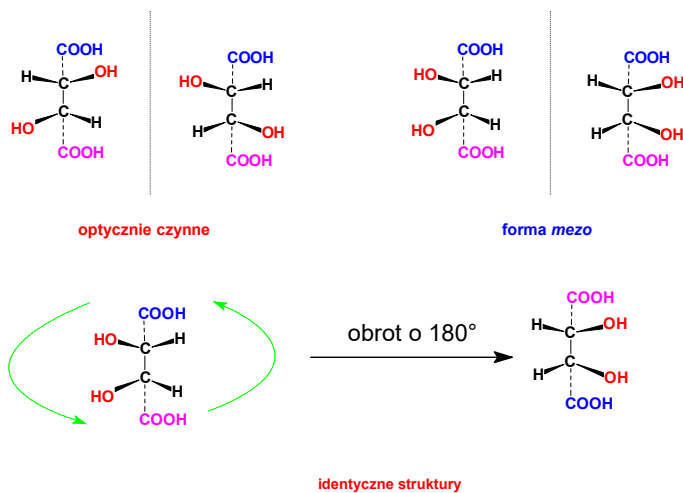

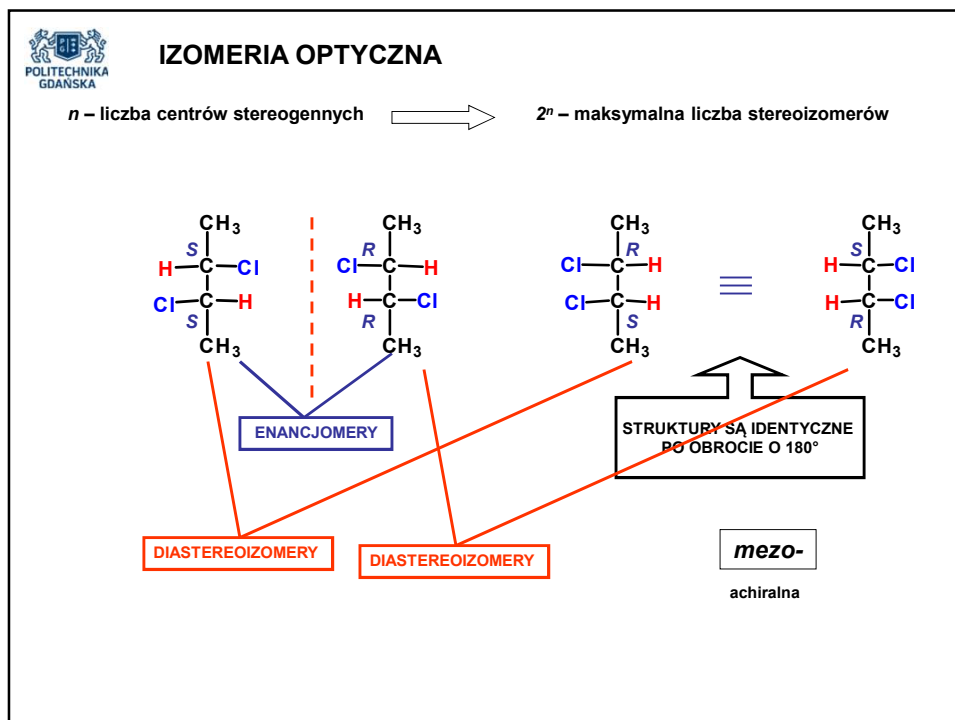
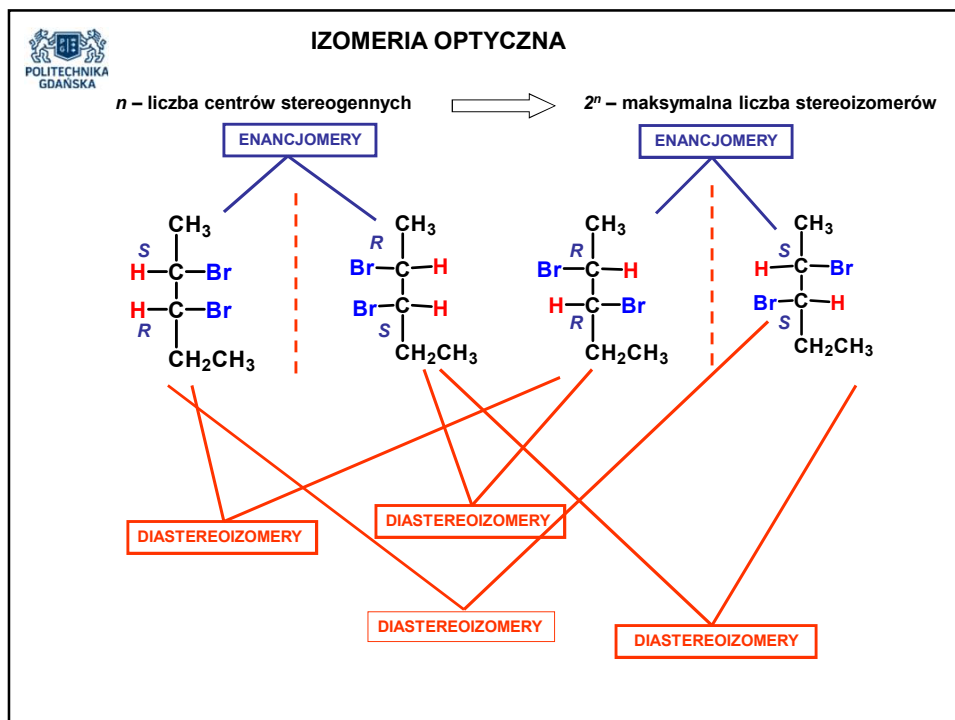
Jakub van't Hoff (I nagroda Nobla, 1901r) postulował:

1. Związki węgla, posiadające asymetryczny atom węgla są chiralne
2. Pochodne chiralnych związków węgla tracą zdolność skręcania płaszczyzny światła spolaryzowanego wtedy, gdy zanika asymetria wszystkich atomów węgla

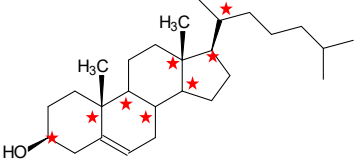
3. Związki posiadające asymetryczne atomy węgla nie muszą być chiralne

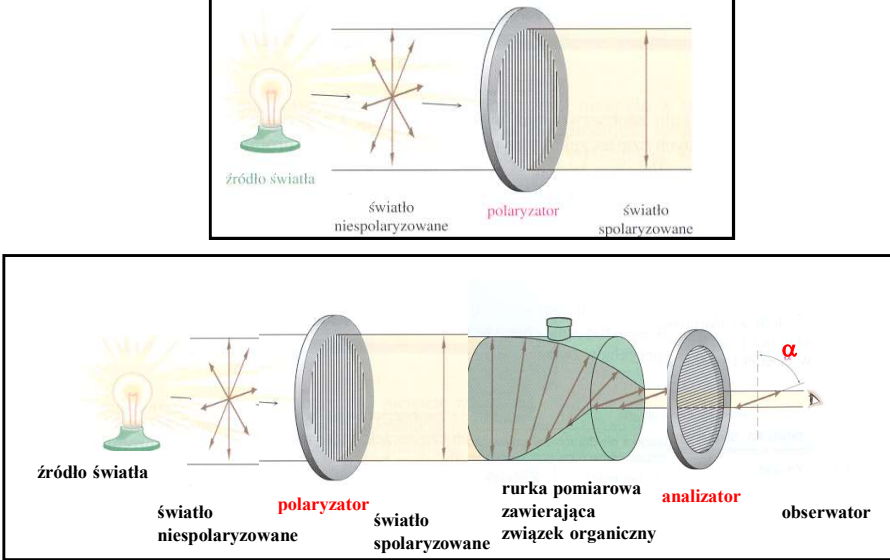
 IZOMERIA OPTYCZNA

n centrów stereogenicznych   **2^n stereoizomerów**

CHOLESTEROL $2^8 = 256$ STEREOIZOMERÓW

 Czynność optyczna   **Fizyk francuski Jean-Baptiste Biot – 1815r.**

źródło światła   światło niespolaryzowane   polaryzator   światło spolaryzowane

źródło światła   światło niespolaryzowane   polaryzator   światło spolaryzowane   rurka pomiarowa zawierająca związek organiczny   analizator   obserwator α

Czynność optyczna

Skręcalność właściwa niektórych związków

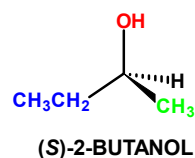
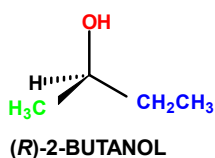
ZWIĄZEK	$[\alpha]_D$
Kamfora	+44.26
Morfina	-132.0
Sacharoza	+66.47
Cholesterol	-31.5
Penicylina V	+233.0
Glutaminian sodowy	+25.5
Benzen	0

$$[\alpha]_D = \frac{[\alpha]}{l \times c} = \frac{\text{obserwowana skręcalność}}{\text{długość drogi optycznej [dm] \times \text{stężenie [g/100ml]}}$$

Skręcalnością właściwą $[\alpha]$ związku nazywa się skręcalność zaobserwowaną, gdy światło o długości fali 589 nm pokonuje drogę długości 1dm przez roztwór związku o stężeniu 1g/100cm³

Czynność optyczna

TEMP. WRZENIA	99.5°C	99.5°C
GĘSTOŚĆ [g/ml]	0.808	0.808
WSPÓŁ. ZAŁ.	1.397	1.397
SKRĘCALNOŚĆ WŁ.	- 13.52	+ 13.52

$$[\alpha]_D^{20^\circ\text{C}} = \frac{\alpha}{c \times l}$$

Gdzie: α – skręcalność obserwowana
 c – stężenie roztworu badanego [g/100ml]
 l – długość drogi światła [dm]

ENANCJOMERY

IDENTYCZNE
WŁAŚCIWOŚCI FIZYCZNE I
CHEMICZNE

ALE

RÓŻNE KIERUNKI SKRĘCANIA
PŁASZCZYZNY ŚWIATŁA
SPOLARYZOWANEGO

ELEMENTY SYMETRII

Element symetrii

obiekt geometryczny taki jak linia, płaszczyzna lub punkt, względem którego dokonuje się operacji symetrii.

- ❖ oś symetrii C_n
- ❖ płaszczyzna symetrii σ
- ❖ środek symetrii i
- ❖ oś niewłaściwa (inwersyjna) S_n

Operacja symetrii

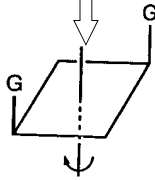
przekształcenie ciała, po dokonaniu którego każdy punkt ciała pokrywa się z równoważnym punktem (w szczególności z samym sobą) przed wykonaniem transformacji.

Elementy symetrii	⇒	Operacje symetrii
PŁASZCZYZNA	⇒	odbicie w płaszczyźnie
ŚRODEK SYMETRII (INWERSJI)	⇒	inwersja
OŚ WŁAŚCIWA	⇒	jeden lub kilka obrotów wokół tej osi
OŚ NIEWŁAŚCIWA	⇒	jedna lub więcej następujących operacji złożonych: obrót, a po nim odbicie w płaszczyźnie prostopadłej do osi obrotu

ELEMENTY SYMETRII – oś właściwa C_n

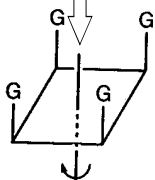
n – krotność osi; największa wartość n , dla której obrót o kąt $2\pi/n$ prowadzi do konfiguracji równoważnej

oś dwukrotna
 C_2 – drugiego
rzędu

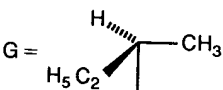

$cis-(2R,2'R)$ -di-sec-butylcyclobutan

oś czterokrotna
 C_4 – czwartego
rzędu

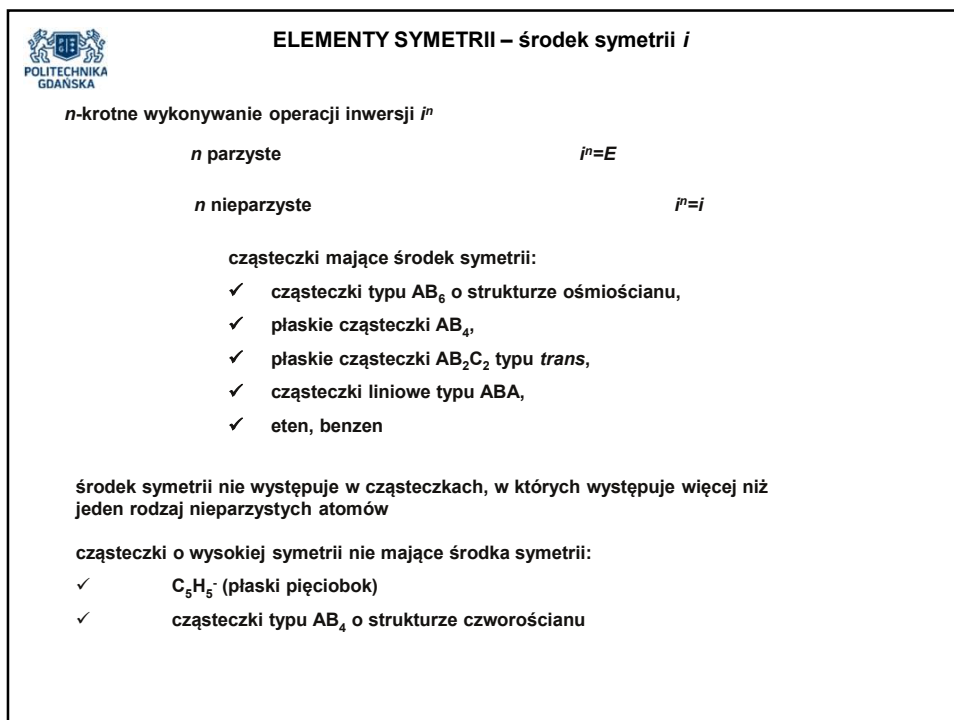
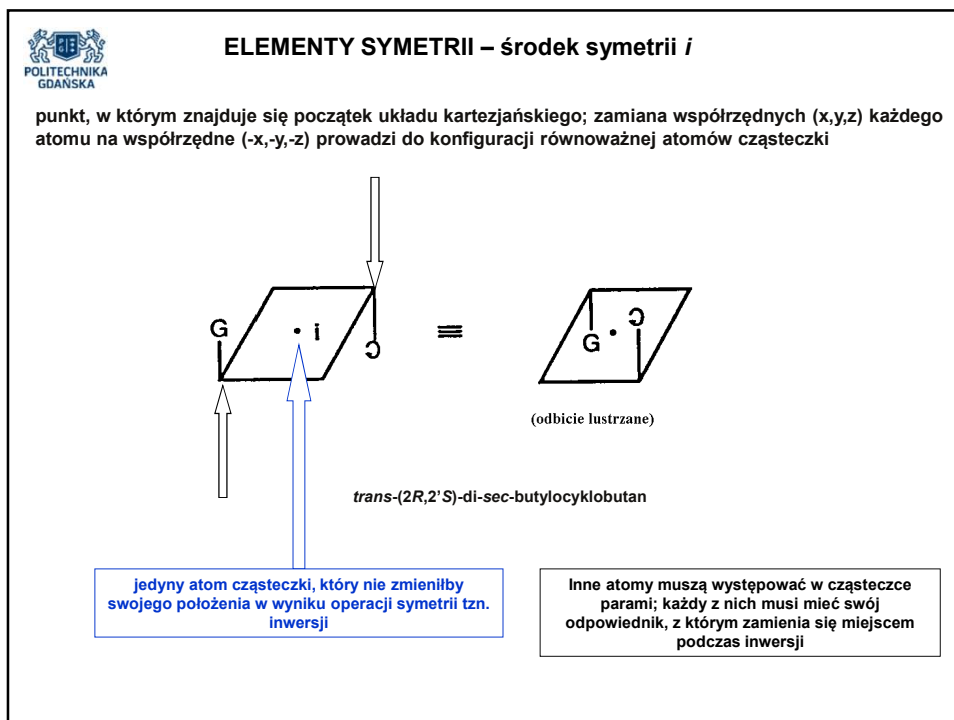

$r-1,c-2,c-3,c-4-(2R,2'R,2''R,2'''R)$ -tetra-sec-butylcyclobutan

$G =$

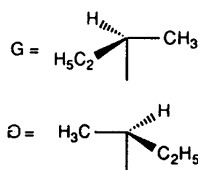
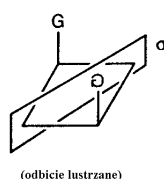
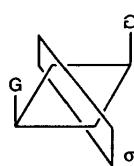
oś C_1 ⇒   uniwersalny element symetrii   ⇒   operacja identyczności (E lub I)

ELEMENTY SYMETRII – płaszczyzna symetrii σ

- ❖ przechodzi przez ciało,
- ❖ atomy leżące na płaszczyźnie zajmują szczególne położenie – operacja odbicia względem płaszczyzny nie zmienia ich położenia,
- ❖ każda cząsteczka płaska musi mieć jedną płaszczyznę wyznaczoną przez atomy tworzące cząsteczkę,
- ❖ liczba atomów danego rodzaju nie leżących na płaszczyźnie symetrii musi być parzysta,
- ❖ jeżeli w cząsteczce mającej płaszczyznę symetrii jest tylko jeden atom danego rodzaju, to musi on znajdować się na każdej płaszczyźnie symetrii cząsteczki

cis-(2*R*,2'*S*)-di-*sec*-butylocyklobutan

ELEMENTY SYMETRII – płaszczyzna symetrii σ

n -krotne wykonywanie operacji inwersji σ^n

n parzyste

$$\sigma^n = E$$

n nieparzyste

$$\sigma^n = \sigma$$

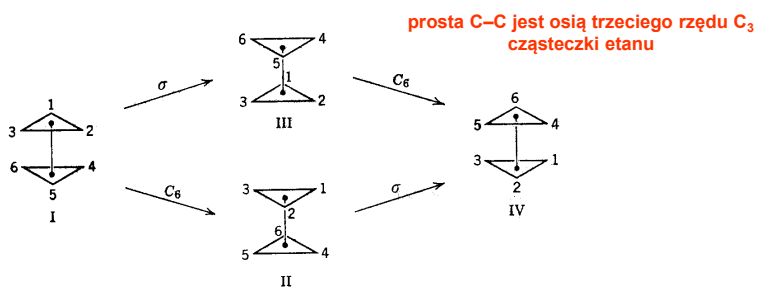
cząsteczki mające płaszczyznę symetrii:

- ✓ cząsteczki liniowe o nieskończonej liczbie płaszczyzn symetrii
- ✓ cząsteczki typu NH_3 , CHCl_3 o trzech płaszczyznach symetrii
- ✓ kompleksy o strukturze płaskiej, np. $[\text{PtCl}_4]^{2-}$ o pięciu płaszczyznach symetrii
- ✓ cząsteczki o strukturze czworościanu foremego mają sześć płaszczyzn symetrii
- ✓ cząsteczki o strukturze ośmiościanu foremego mają dziewięć płaszczyzn symetrii

 POLITECHNIKA GDAŃSKA

ELEMENTY SYMETRII – oś niewłaściwa (inwersyjna) S_n

- ❖ złożenie dwóch operacji symetrii: obrotu właściwego oraz następującego po nim odbicia w płaszczyźnie prostopadłej do osi obrotu; obrót niewłaściwy o kąt $2\pi/n$ oznacza się symbolem S_n
- ❖ jeżeli cząsteczka ma oś C_n i prostopadłą do niej płaszczyznę symetrii, to ma także i oś inwersji S_n
- ❖ cząsteczka może mieć oś S_n wtedy, gdy nie ma, ani osi C_n , ani prostopadłej do niej płaszczyzny symetrii σ

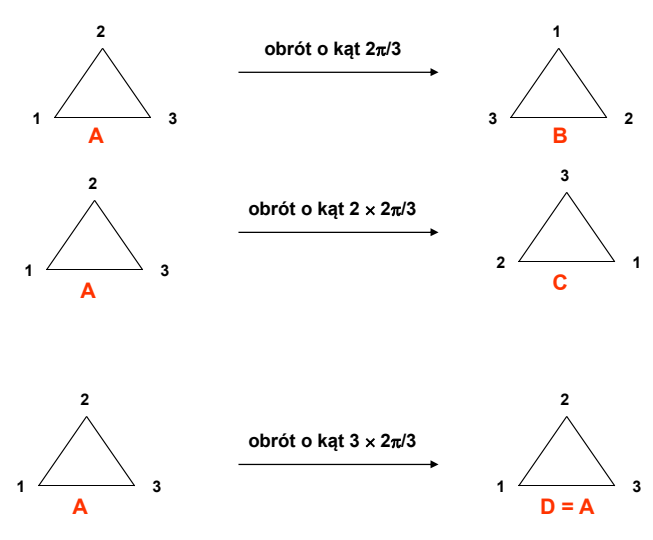

prosta C–C jest osią trzeciego rzędu C_3 cząsteczki etanu

konformacja II = konformacja III
oraz
konformacja I = konformacja IV
ALE
konformacja II $\neq$ konformacja I

oś właściwa C_6 i płaszczyzna symetrii σ są elementami symetrii cząsteczki etanu **ALE**
złożenie tych dwóch elementów symetrii jest elementem symetrii cząsteczki – osią niewłaściwą S_6

 POLITECHNIKA GDAŃSKA

obrót o kąt $2\pi/3$

obrót o kąt $2 \times 2\pi/3$

obrót o kąt $3 \times 2\pi/3$

A **B**
A **C**
A **D = A**

 ELEMENTY SYMETRII – oś niewłaściwa (inwersyjna) S_n

element symetrii oś inwersyjna S_n $\longrightarrow$ operacje $S_n, S_n^2, S_n^3, \dots$

dla n – parzystego operacje $S_n, S_n^2, S_n^3, \dots, S_n^n$

S_n^n wykonywane są operacje $C_n, s, C_n, s, \dots, n$ – razy

n – parzyste, to wykonanie n razy odbicia daje jedność

czyli

$$S_n^n = C_n^n$$

$C_n^n = E$ tym samym $S_n^n = E$

 ELEMENTY SYMETRII – oś niewłaściwa (inwersyjna) S_n

Zbiór operacji $S_6, S_6^2, S_6^3, S_6^4, S_6^5, S_6^6$ można, np. zapisać

$$S_6$$

$$S_6^2 = C_6^2 = C_3,$$

$$S_6^3 = S_2 = i,$$

$$S_6^4 = C_6^2,$$

$$S_6^5,$$

$$S_6^6 = E$$

czyli $S_6, C_3, i, C_2, S_6^5, E$

Operacje C_3, C_2, E są generowane przez oś C_3

Z istnienia osi S_6 wynika istnienie osi C_3

$\Downarrow$

z istnienia osi S_n parzystego rzędu wynika istnienie osi $C_{n/2}$

Zbiór operacji $S_5, S_5^2, S_5^3, S_5^4, \dots$ można, np. zapisać

$$S_5 = C_5, \text{ a następnie } \sigma,$$

$$S_5^2 = C_5^2,$$

$$S_5^3 = C_5^3, \text{ a następnie } \sigma,$$

$$S_5^4 = C_5^4,$$

$$S_5^5 = \sigma$$

$$S_5^6 = C_5,$$

$$S_5^7 = C_5^2, \text{ a następnie } \sigma,$$

$$S_5^8 = C_5^3,$$

$$S_5^9 = C_5^4, \text{ a następnie } \sigma,$$

$$S_5^{10} = E$$

$$S_5^{11} = C_5, \text{ a następnie } \sigma,$$

od operacji S_5^{2n+1} ciąg operacji zaczyna powtarzać się

$\Downarrow$

element S_n dla n nieparzystego generuje $2n$ operacji

Grupy punktowe zawierające cząsteczki chiralne

Zbiór niepowtarzających się operacji symetrii danej cząsteczki tworzy grupę; różne grupy odpowiadają różnym rzeczywistym cząsteczkom

Grupa punktowa C_1

- ✓ charakteryzują się najniższym stopniem symetrii;
- ✓ jedyny element symetrii – identyczność równoważna z osią symetrii C_1 .

cząsteczki typu Cabcd, np. CHFClBr

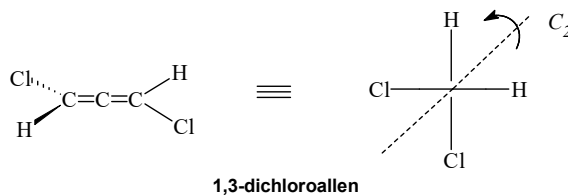
Grupy punktowe C_n

jeden element symetrii – oś właściwa C_n

grupa punktowa C_2

np.

(-)- i (+)-kwas winowy, chiralne bifenyle, 1,3-dipodstawione aleny

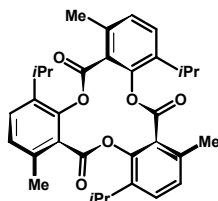

Grupy punktowe zawierające cząsteczki chiralne

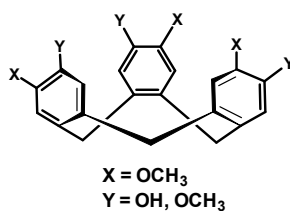
Grupy punktowe C_n

jeden element symetrii – oś właściwa C_n

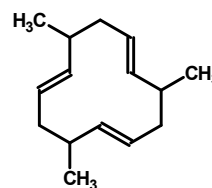
Grupa punktowa C_3

tri-o-tymotyld cztery konformacje, z których dwie mają symetrię C_3 a dwie C_1 ; energia racemizacji ok. 22 kcal/mol

Pochodne cyklotriweratrylenu są stosunkowo optycznie trwałe (energia aktywacji dla racemizacji wynosi ok. 26.5 kcal/mol)

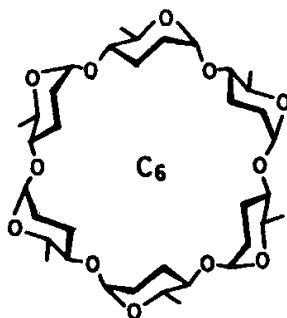
trans,trans,trans-3,7,11-trimetylo-1,5,9-dodekatrien otrzymano poprzez trimeryzację (typu głowa-do-głowy) 1,3-pentadienu.

Grupy punktowe zawierające cząsteczki chiralne

Grupy punktowe C_n jeden element symetrii – oś właściwa C_n

Grupa C_6

cykloheksaamyloza, tzw. α -cyklodekstryna

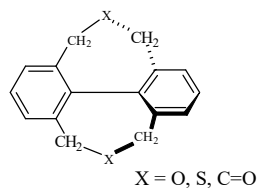
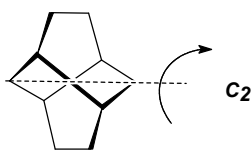
Grupy punktowe zawierające cząsteczki chiralne

Grupy punktowe D_n n osi symetrii $C_2 \perp$ głównej osi właściwej C_n

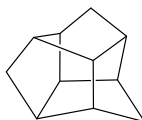
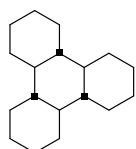
Grupa punktowa D_2

np.

twistan, zmostkowane bifenylny,

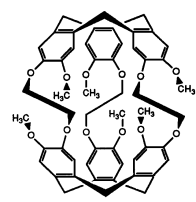

Grupa punktowa D_3

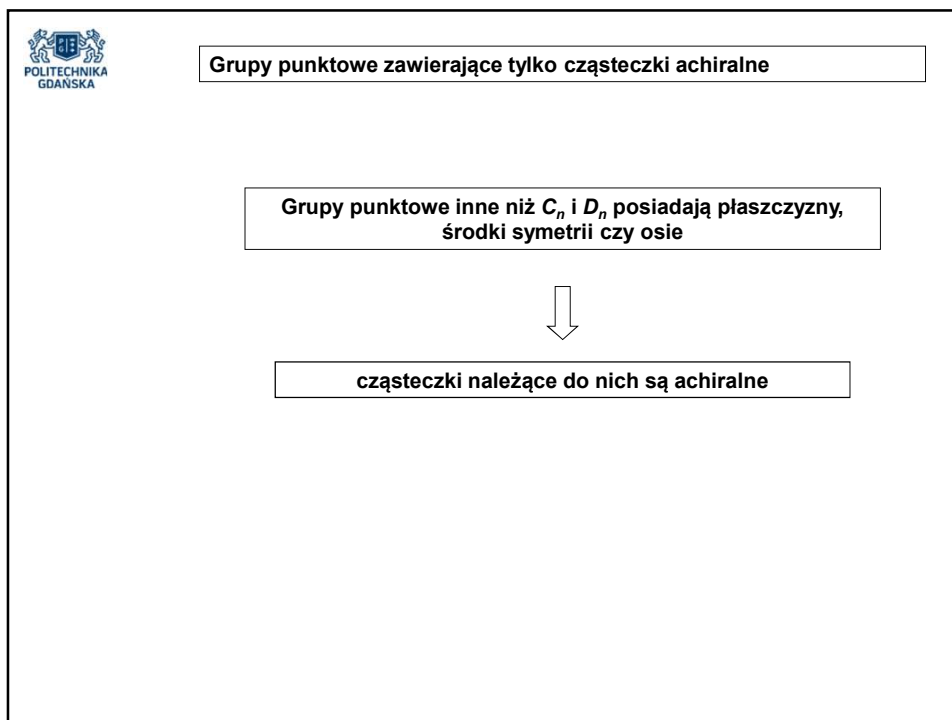

trans-transoid-trans-transoid-trans-perhydrotriphenylen – pierwszy związek z grupy D_3 otrzymany w optycznie czynnej formie

trishomokuban

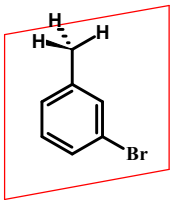
dimer cyklotriweratrylenu

 POLITECHNIKA GDAŃSKA

Grupy punktowe zawierające tylko cząsteczki achiralne

Grupa punktowa C_s (lub C_{1h}) elementy symetrii – płaszczyzna symetrii σ

operacje symetrii dla cząsteczek należących do tej grupy: E i σ

przykłady cząsteczek należących do tej grupy:

- > cząsteczki typu CH_2XY i CR_2XY ,
- > aldehydy ($RHC=O$)
- > chloroeten $CH_2=CHCl$
- > *m*-bromochlorobenzen

Grupy punktowe S_n elementy symetrii – n -krotna inwersyjna oś symetrii S_n

n – parzyste	brak płaszczyzn symetrii niezbędna oś symetrii $C_{n/2}$ towarzysząca osi S_n
$n = 4m+2$ gdzie $m = 0, 1, 2, \dots$	występuje także środek inwersji
$n = 4m$ gdzie $m = 0, 1, 2, \dots$	brak środka inwersji
n – nieparzyste	S_n towarzyszy zawsze osi C_n pozioma płaszczyzna σ_h (grupy nazywają się C_{nh})

Grupy punktowe zawierające tylko cząsteczki achiralne

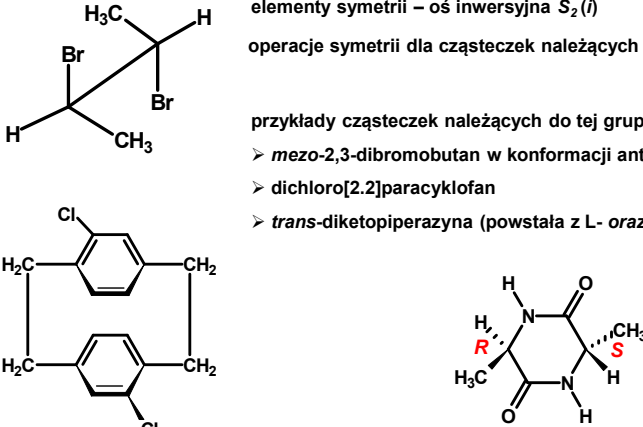
Grupy punktowe S_n elementy symetrii – n -krotna inwersyjna oś symetrii S_n

Grupa punktowa S_2 (lub C_i)

elementy symetrii – oś inwersyjna $S_2(i)$
operacje symetrii dla cząsteczek należących do tej grupy: E, i

przykłady cząsteczek należących do tej grupy:

- *mezo*-2,3-dibromobutan w konformacji antiperiplanarnej
- dichloro[2.2]paracyklofan
- *trans*-diketopiperazyna (powstała z L- oraz D-Ala)

Grupy punktowe zawierające tylko cząsteczki achiralne

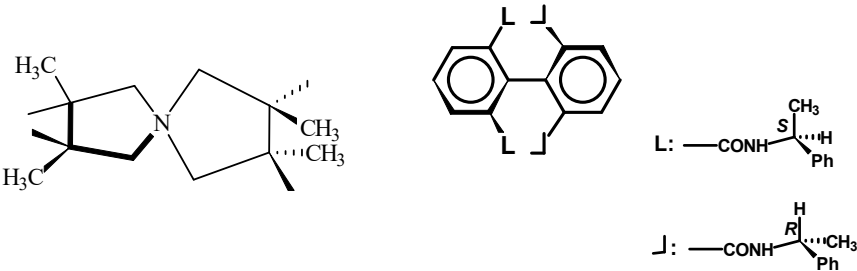
Grupy punktowe S_n elementy symetrii – n -krotna inwersyjna oś symetrii S_n

Grupa S_4

operacje symetrii dla cząsteczek należących do tej grupy: E, S_4^1, C_2
i S_4^3

przykładem cząsteczki należącej do tej grupy jest np.

- ✓ związek typu spiro
- ✓ pochodna bifenylu

Grupy punktowe zawierające tylko cząsteczki achiralne

płaszczyzny symetrii –
 wertykalna σ_v zawiera główną oś symetrii
 diagonalna σ_d zawiera główną oś symetrii
 horyzontalna σ_h prostopadła do głównej osi symetrii

Kombinacje tych płaszczyzn z osiami symetrii generują większość grup punktowych symetrii C_n lub D_n

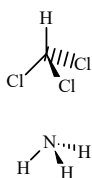

Grupy punktowe zawierające tylko cząsteczki achiralne

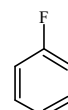
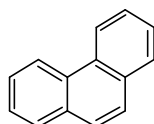
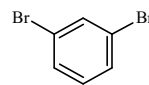
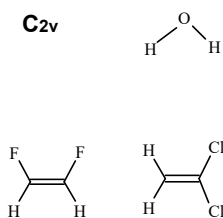
Grupy punktowe C_{nv}

- ❖ jedna oś symetrii C_n
- ❖ n wertykalnych (pionowych) płaszczyzn symetrii σ_v , które zawierają oś symetrii C_n oraz przecinają się na niej

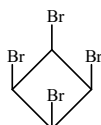
C_{3v}

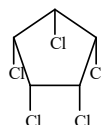
C_{2v}

C_{4v}

C_{5v}

dla planarnych pierścieni

Grupy punktowe zawierające tylko cząsteczki achiralne

Grupa punktowa $C_{\infty v}$ oś symetrii C_{∞} , w której przecinają się płaszczyzny symetrii, ale brak innych elementów symetrii

przykłady cząsteczek należących do tej grupy (tzw. symetria stożkowa):

- > chlorowodór
- > tlenek węgla
- > chloroetyln

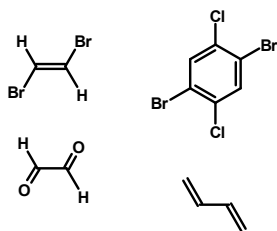
oś symetrii C_{∞} – obrót o nieskończenie mały kąt

Grupy punktowe zawierające tylko cząsteczki achiralne

Grupy punktowe C_{nh} ❖ oś symetrii C_n
❖ płaszczyzna symetrii σ_h , która jest prostopadła do osi symetrii C_n

Grupy punktowe C_{2h} operacje symetrii E, C_2, i, σ

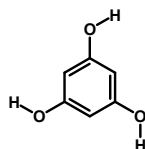

przykłady cząsteczek należących do tej grupy:

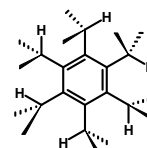
- ✓ *trans*-dibromoeten
- ✓ *s-trans*-1,3-butadien
- ✓ 1,4-dibromo-2,5-dichlorobenzen

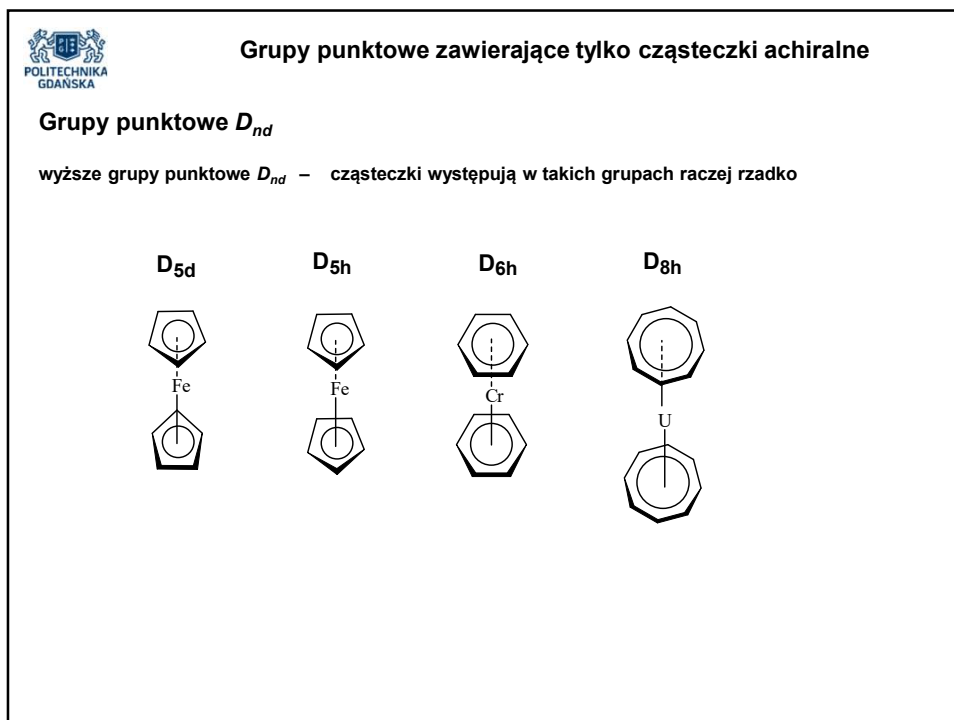
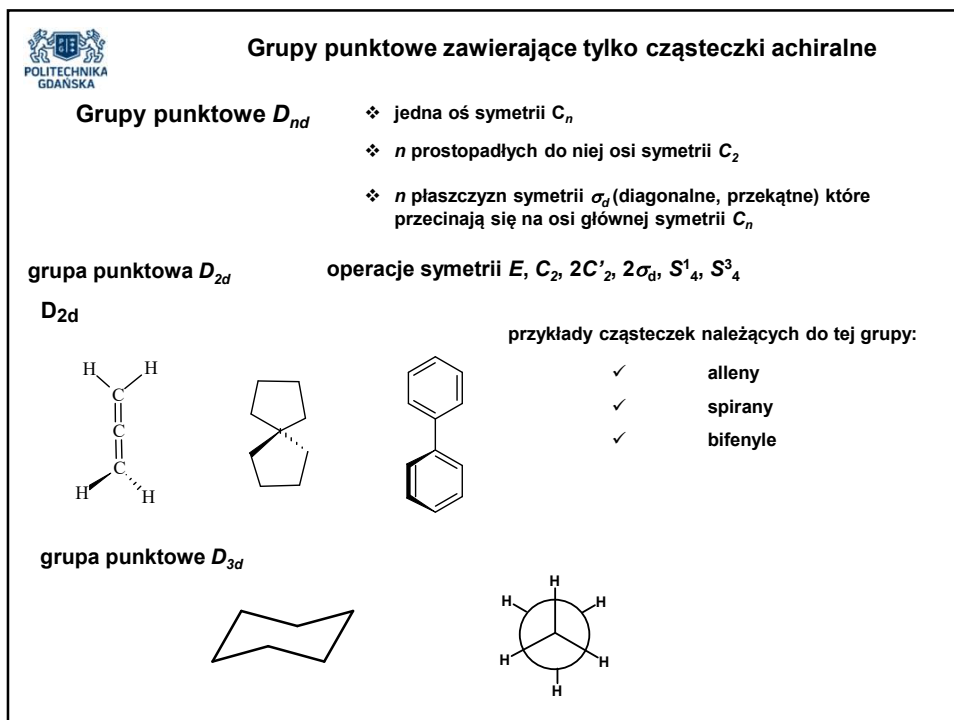
wyższe grupy punktowe C_{nh} – należą do nich cząsteczki występujące w określonych konformacjach

grupa punktowe C_{3h}

grupa punktowe C_{6h}

Grupy punktowe zawierające tylko cząsteczki achiralne

Grupy punktowe D_{nh}

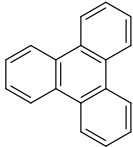
- ❖ jedna oś symetrii C_n
- ❖ n prostopadłych do niej osi symetrii C_2
- ❖ płaszczyznę symetrii σ_h

grupa punktowa D_{2h} operacje symetrii $E, C_2, 2C'_2, 2\sigma_v, \sigma_h, i$

przykłady cząsteczek należących do tej grupy:

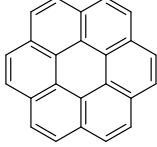
- ✓ eten
- ✓ 1,4-dichlorobenzen
- ✓ naftalen, antracen

D_{3h}

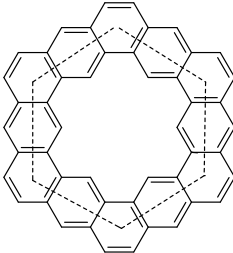

trifenylen

D_{6h}

koronen

kekulen

Grupy punktowe zawierające tylko cząsteczki achiralne

grupa punktowa $D_{\infty h}$

- ❖ oś symetrii C_{∞} , w której przecinają się płaszczyzny symetrii
- ❖ ∞ osi symetrii C_2 prostopadłych do osi głównej symetrii C_{∞}
- ❖ płaszczyzna symetrii prostopadła do osi głównej symetrii C_{∞}

przykłady cząsteczek należących do tej grupy (tzw. symetria cylindryczna):

- ✓ wodór cząsteczkowy
- ✓ ditlenek węgla
- ✓ etyn

Grupy punktowe odpowiadające bryłom platońskim

Aby zbudować wielościan foremny należy w jednym punkcie połączyć co najmniej trzy ściany.

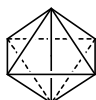
Dla trójkątów równobocznych:

- trzy trójkąty o wspólnym wierzchołku (czworościan)

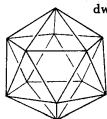
ściany: 4 trójkąty równoboczne
wierzchołki: 4   krawędzie: 6

- cztery trójkąty o wspólnym wierzchołku (ośmiościan)

ściany: 8 trójkątów równobocznych
wierzchołki: 6   krawędzie: 12

- pięć trójkątów o wspólnym wierzchołku (dwudziestościan)

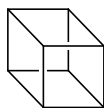
dwudziestościan
ściany: 20 trójkątów
wierzchołki: 12
krawędzie: 30

Grupy punktowe odpowiadające bryłom platońskim

Dla kwadratów:

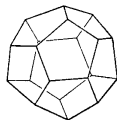
trzy kwadraty o wspólnym wierzchołku – sześćcian

ściany: 3 kwadraty
wierzchołki: 8
krawędzie: 12

Dla pięciokątów foremnych:

trzy pięciokąty o wspólnym wierzchołku – dwunastościan ($3 \times 108^\circ = 324^\circ < 360^\circ$)

dwunastościan
ściany: 12 pięciokątów foremnych
wierzchołki: 20
krawędzie: 30

Grupy punktowe odpowiadające bryłom platońskim

Tetraedr (czworościan) ma następujące elementy i operacje symetrii:

- ❖ trzy osie S_4 , które pokrywają się z osiami x, y, z (generowane operacje $S_4, S_4^2=C_2, S_4^3$)
- ❖ trzy osie C_2 , które pokrywają się z osiami x, y, z (każda generuje operację C_2)
- ❖ cztery osie C_3 , z których każda przechodzi przez jeden wierzchołek i środek czworościanu (każda generuje operację C_3 i C_3^2 razem osiem)
- ❖ sześć płaszczyzn symetrii

grupa punktowa T_d

Przykłady cząsteczek:

metan
adamantan
cząsteczka hipotetyczna

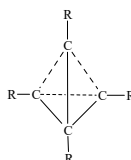
T_d

A

B

C, R=H

Grupy punktowe odpowiadające bryłom platońskim

grupa punktowa O_h

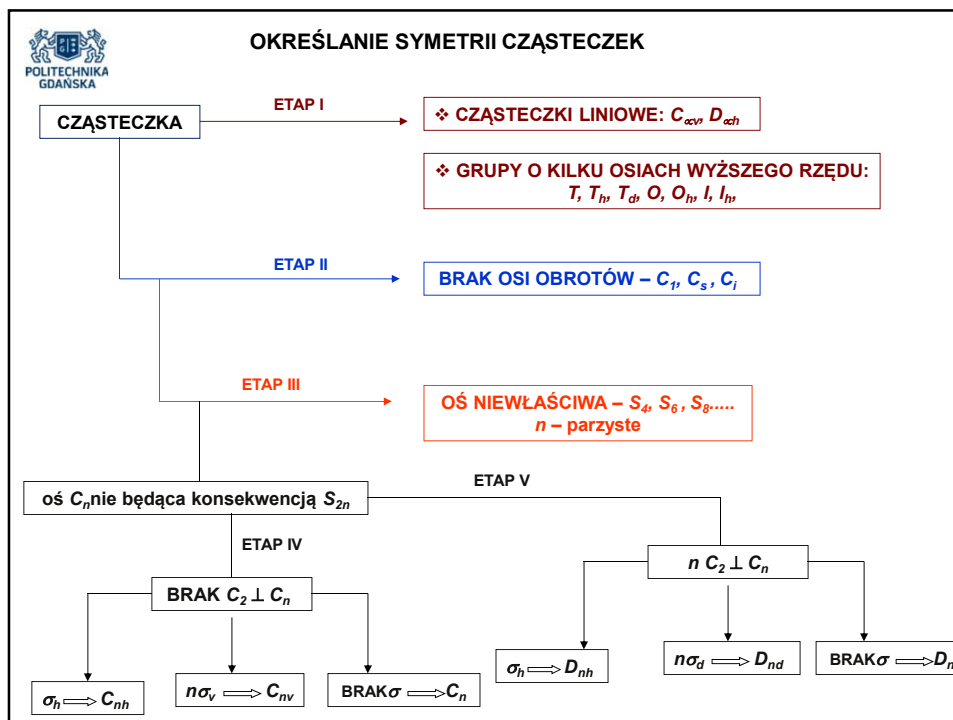
Oktaedr (ośmiościan) ma następujące elementy i operacje symetrii (32 operacje symetrii):

- ❖ trzy osie S_4 , które przechodzą przez przeciwległe wierzchołki (każda generuje operacje $S_4, S_4^2=C_2, S_4^3$)
- ❖ trzy osie C_2 , które pokrywają się z osiami S_4 (każda generuje operację C_2)
- ❖ trzy osie C_4 , które pokrywają się z osiami S_4 i C_2 (każda generuje operacje C_4, C_4^3 i C_2 , ale tylko C_4, C_4^3 nie zostały jeszcze wymienione)
- ❖ sześć osi C'_2 , które przechodzą przez środki przeciwległych krawędzi (każda generuje operację C'_2)
- ❖ cztery osie S_6 , które przechodzą przez środki przeciwległych ścian trójkątnych (każda generuje operacje $S_6, S_6^5=C_3, i, C_2^3, S_6^5$)
- ❖ cztery osie C_3 , które pokrywają się z osiami S_6 (każda generuje operacje C_3, C_3^2 , generowane również przez S_6)
- ❖ środek inwersji (wymieniony w pcie 5)
- ❖ trzy płaszczyzny symetrii, które przechodzą przez cztery spośród sześciu wierzchołków ośmiościanu (operacje σ_h)
- ❖ sześć płaszczyzn symetrii, które przechodzą przez dwa wierzchołki i dzielą na połowy przeciwległe krawędzie nie zawierające tych wierzchołków (operacje σ_d)

grupa punktowa I_h

Dodekaedr (dwunastościan) oraz zikosaedr (dwudziestościan) mają taką samą symetrię;

charakteryzują się 120 operacjami ($E, 12C_5, 12C_5^2, 20C_3, 15C_2, i, 12S_{10}, 12S_{10}^3, 20S_6, 15\sigma$)

Racemizacja – jest to proces przemiany czystego enancjomeru w odpowiadającą mu odmianę racemiczną; inaczej jest to konfiguracyjna zmiana elementu chiralnego czyli inwersja konfiguracji

Ogólnie: proces racemizacji polega na tworzeniu się płaskiego produktu pośredniego

Racemizacja może zachodzić pod wpływem:

- ❖ światła,
- ❖ ciepła,
- ❖ czynników chemicznych

Racemizacja może polegać na zmianie konfiguracji na drodze:

- ❖ przemian chemicznych
- ❖ zmiany konformacji – inwersja pierścienia, obrót wokół wiązania pojedynczego, inwersja piramidalna, itp.

RACEMIZACJA TERMICZNA – może m. in. polegać na homolitycznym rozerwaniu jednego z wiązań asymetrycznego atomu węgla pod wpływem ciepła; najczęściej w takim przypadku towarzyszą jej inne reakcje chemiczne.

racemizacja termiczna w przypadku cząsteczek, w których dyssymetria wynika z zahamowania rotacji wokół wiązania polega tylko na odkształceniu wiązań

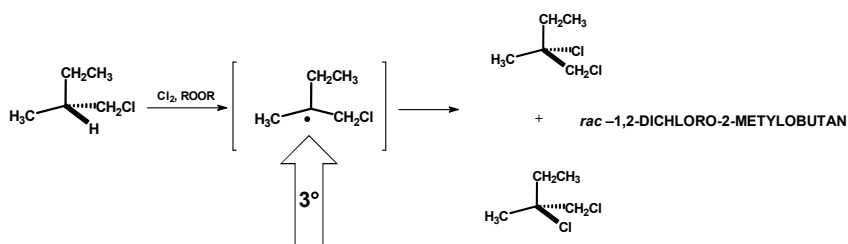

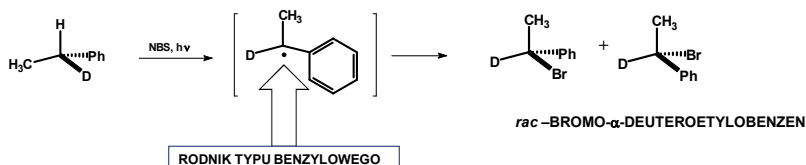
tworzenie się wolnych rodników – homolityczne rozerwanie wiązania kowalencyjnego prowadzi do utworzenia rodników

1933 r. – racemizacja kwasu (-)-*p*-bifenylo- α -naftylofenylometylo-tioglikolowego w wyniku działania rodnikami tryfenylometylowymi

❖ chlorowanie wobec nadtlenków (+)-1-chloro-2-metylobutanu

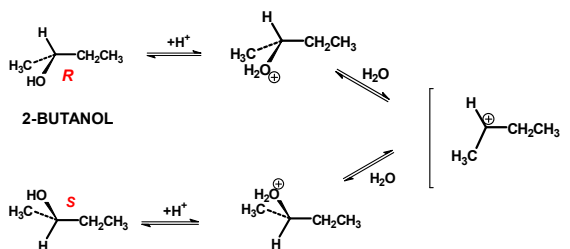

❖ bromowanie optycznie czynnego α -deuteroetylobenzenu

tworzenie się kationów – heterolityczne rozszczepienie wiązania kowalencyjnego

❖ racemizacja asymetrycznych alkoholi pod wpływem mocnych kwasów

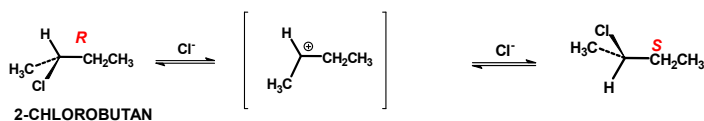

❖ racemizacja optycznie czynnego II-rzędowego halogenku

mechanizmu S_N1

korzystne rozpuszczalniki polarne

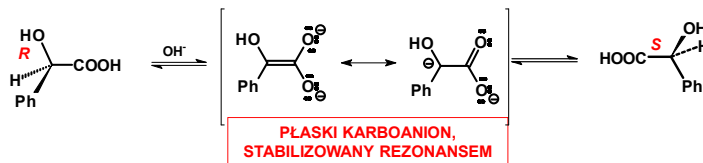
im bardziej polarny jest rozpuszczalnik, tym większa zdolność do jonizacji

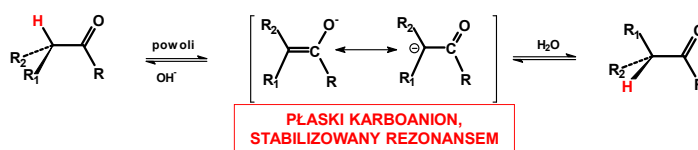

tworzenie się anionów – heterolityczne rozszczępienie wiązania kowalencyjnego
 polega na utracie protonu przez związek optycznie czynny
 zależy od kwasowości wodoru związanego z asymetrycznym atomem węgla
 zależy od stereochemicznej trwałości tworzącego się pośrednio karboanionu

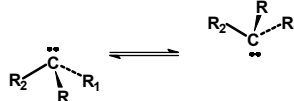
❖ **racemizacja kwasu (-)-migdałowego pod wpływem zasady**

❖ **proces enolizacji chiralnych ketonów pod działaniem zasady**

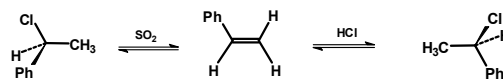

❖ **inwersja karboanionu o hybrydyzacji sp^3**

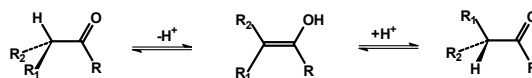

Inne przykłady racemizacji

❖ **racemizacja α -chloroetylobenzenu podczas rozpuszczania w ciekłym ditlenku siarki**

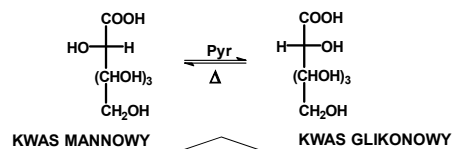

❖ **proces enolizacji katalizowany przez kwasy**

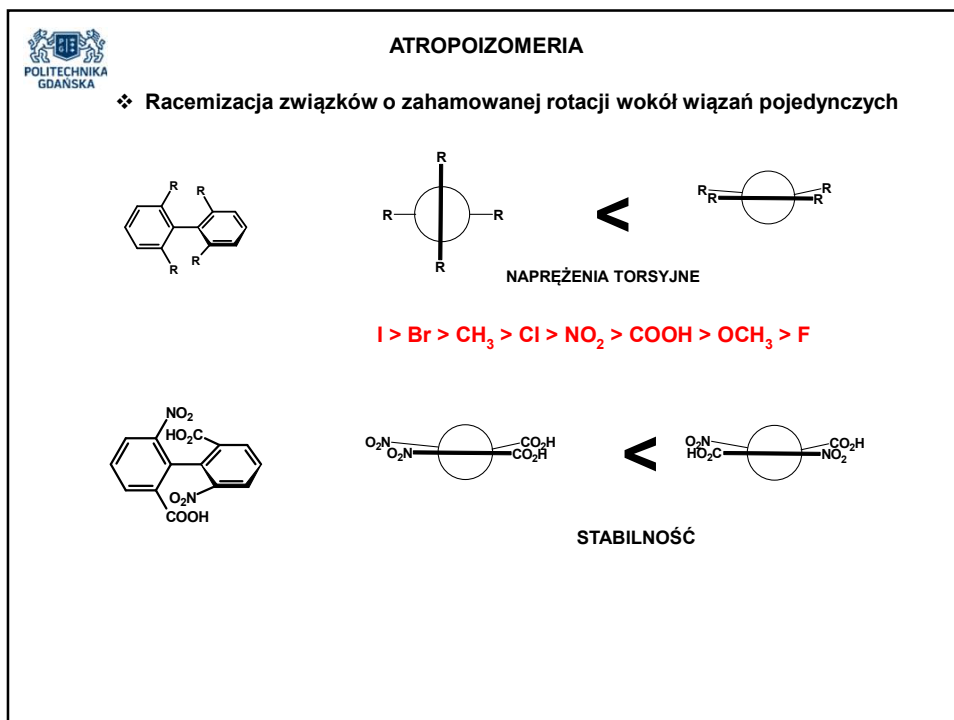
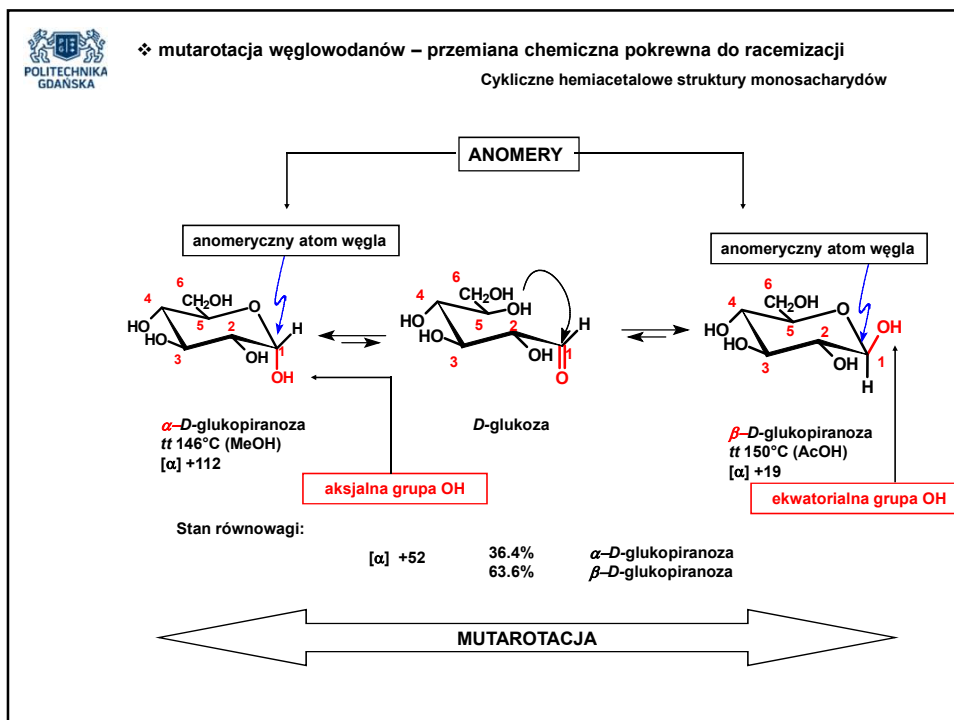
❖ **epimeryzacja kwasu mannowego – przemiana chemiczna pokrewna do racemizacji**

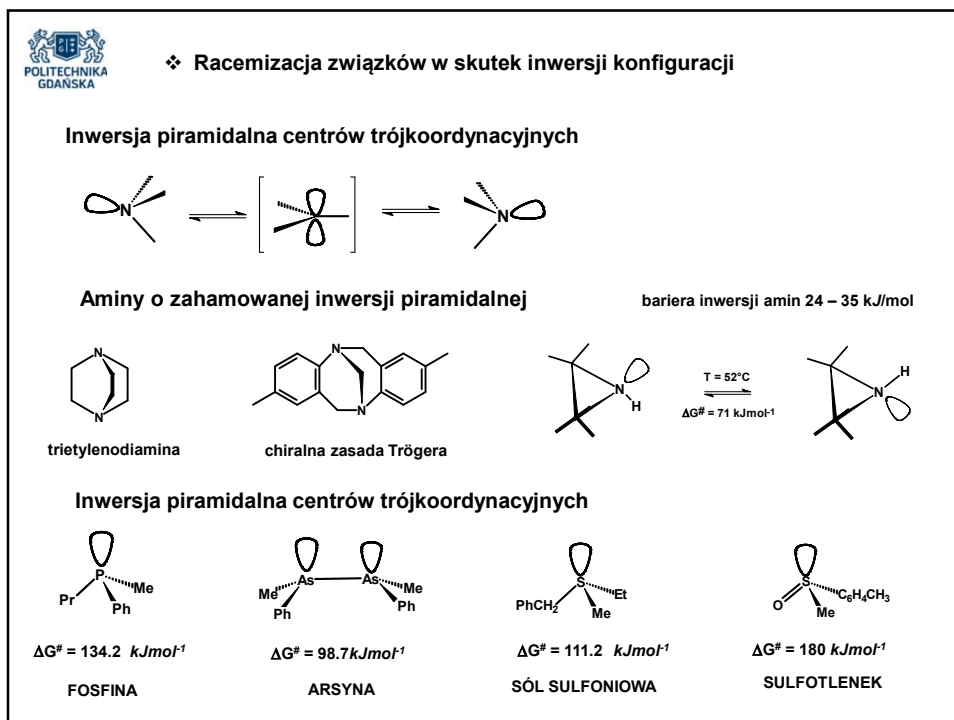
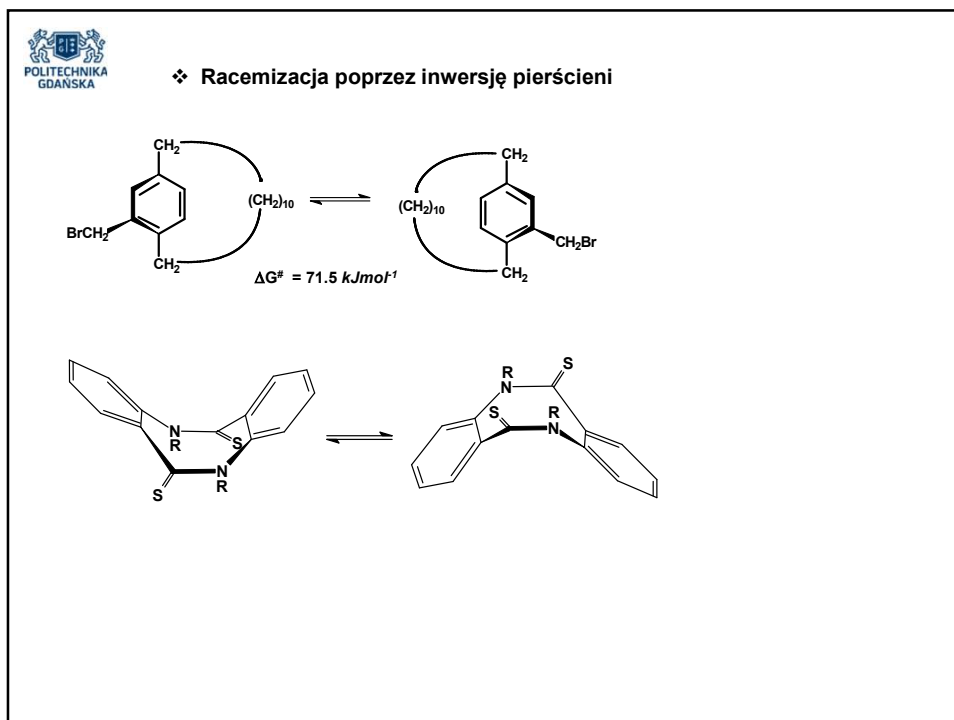
Epimeryzacja – selektywna inwersja na jednym z centrów stereogenicznych zawartych w związku.

**W STANIE RÓWNOWAGI NIE MA ODMIANY
RACEMICZNEJ – DIASTEREIZOMERY**

Epimery – stereoizomery różniące się konfiguracją na jednym z kilku centrów stereogenicznych.

ODMIANY RACEMICZNE

❖ MIESZANINA RACEMICZNA (KONGLOMERAT)

mechaniczna mieszanina kryształów (-) i (+)

cząsteczki jednego enancjomeru mają większe powinowactwo do siebie w porównaniu z cząsteczkami drugiego enancjomeru

w mieszaninie zawsze istnieją dwie fazy – temperatura topnienia konglomeratu jest niższa od temperatur topnienia poszczególnych składników, tzw. eutektyk

bardzo często kryształy enancjomerów są enancjomorficzne

rozpuszczalność mieszaniny racemicznej jest większa niż rozpuszczalności jej składników

CS(=O)(O)O
 KWAS METANOSULFINOWY

C1OC(Br)C(Br)OC1
trans-2,3-DIBROMO-1,4-DIOKSAN

NC(CCC(=O)O)C(=O)O
 KWAS GLUTAMINOWY

C12CC3C(C1)C(=O)C2C3Br
 α-BROMOKAMFORA

ODMIANY RACEMICZNE

❖ ZWIĄZEK RACEMICZNY

każdy enancjomer ma większe powinowactwo do cząsteczek drugiego enancjomeru niż do molekuł własnego rodzaju

różnią się większością własności fizycznych od odpowiednich enancjomerów

temperatura topnienia racematu jest **najczęściej** wyższa od temperatur topnienia poszczególnych enancjomerów

rozpuszczalność racematu jest niższa od rozpuszczalności jej składników

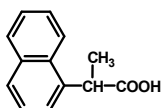
ODMIANY RACEMICZNE CZASEM KRYSTALIZUJĄ Z JEDNEGO ROZPUSZCZALNIKA JAKO RACEMATY, Z INNEGO JAKO MIESZANINY RACEMICZNE.

ODMIANY RACEMICZNE

❖ ZWIĄZEK RACEMICZNY

	temperatura topnienia [°K]	
	<i>rac</i>	<i>R</i>
KWAS MIGDAŁOWY	406	392
KWAS WINOWY	478	443
BENZYLIDENOKAMFORA	371	350.5
	ALE	
KWAS JABŁKOWY	376	402

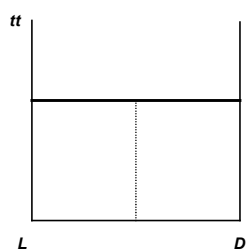

KWAS 2-(1-NAFTYLO)PROPANOWY

ODMIANY RACEMICZNE

❖ RACEMICZNY ROZTWÓR STAŁY

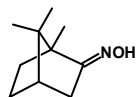

dwa izomorficzne enancjomery krystalizując wspólnie tworzą układ jednofazowy

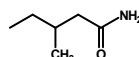
istnieje niewielka różnica w powinowactwie między cząsteczkami enancjomerów o tej samej lub różnej konfiguracji

temperatura topnienia powinna być taka sama jak czystych enancjomerów

rozpuszczalność racematu powinna być taka sama jak czystych enancjomerów

KAMFOROOKSYM tt. 119°C

3-METYLOPENTANAMID tt. 126°C

ODMIANY RACEMICZNE

Rodzaj odmiany racemicznej można ustalić w oparciu:

- temperaturę topnienia

dodaje się małą ilość jednego z czystych enancjomerów;
jeżeli temperatura topnienia będzie:

wyższa	–	mieszanina racemiczna
niższa	–	racemat
bez zmiany	–	racemiczny roztwór stały.

- rozpuszczalność

Porównanie rozpuszczalności czystego enancjomeru i odmiany racemicznej:

większa rozpuszczalność odmiany racemicznej	–	mieszanina racemiczna
mniejsza rozpuszczalność odmiany racemicznej	–	racemat
podobna rozpuszczalność odmiany racemicznej i enancjomeru	–	racemiczny roztwór stały

- badania rentgenograficzne monokryształów
- badania kryształów spektroskopią IR

Nadmiar enancjomeryczny

wyrażany jest przez względny nadmiar jednego z enancjomerów w mieszaninie:

$$\%e.e. = \frac{[P] - [ent - P]}{[P] + [ent - P]} \cdot 100$$

gdzie
 P , $ent-P$ oznaczają enancjomery

Czystość optyczna

$$\%o.p. = \frac{[\alpha]_{mieszaniny}}{[\alpha]_{enancjomeru}} \cdot 100$$

$[\alpha]_{mieszaniny}$ – skręcalność badanej mieszaniny enancjomerów pomierzona przy długości fali λ
 $[\alpha]_{enancjomeru}$ – skręcalność enancjomeru optycznie czystego pomierzona przy długości fali λ

nadmiar enancjomeryczny = czystość optyczna

wtedy i tylko wtedy, gdy

czystość optyczną wyznaczono dla związku rzeczywiście enancjomerycznie czystego

Nadmiar diastereoizomeryczny

stosuje się do określania produktu reakcji, której wynikiem jest mieszanina diastereoizomerów

$$\%d.e. = \frac{[D_1] - [D_2]}{[D_1] + [D_2]} \cdot 100$$

gdzie

D_1, D_2 – związki diastereoizomeryczne

Czyste optycznie enancjomery możemy uzyskiwać na drodze:

- ❖ pozyskania chiralnych surowców ze źródeł naturalnych (uzależnione jest to od substancji występujących w przyrodzie i możliwości ich pozyskania, czyli opłacalności procesu),
- ❖ syntezy asymetrycznej (najczęściej wieloetapowa i dość kosztowana np. ze względu na stosowanie chiralnych katalizatorów, metoda w zasadzie ograniczona do skali laboratoryjnej),
- ❖ rozdzielania mieszanin racemicznych (pracochłonna, lecz najczęściej stosowana i relatywnie najtańsza metoda).

ROZDZIELANIE MIESZANIN RACEMICZNYCH NA ANTYPODY OPTYCZNE

Metody rozdzielania mieszanin racemicznych

❖ BIOLOGICZNE	❖ PROCESY FIZYCZNE
❖ CHEMICZNE	❖ PRZEMIANY CHEMICZNE

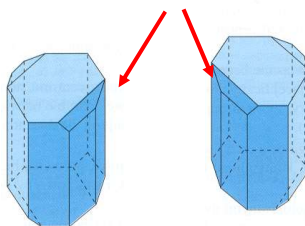
ROZDZIELANIE MIESZANIN RACEMICZNYCH NA ANTYPODY OPTYCZNE

KRYSTALIZACJA ENANCJOMERÓW Z ROZTWORU RACEMATU

pierwsze rozdzielanie – krystalizacja (+)- i (-)-winianu sodowo-amonowego przez powolne zatężanie wodnego roztworu

1849r. Ludwik Pasteur

rozdzielenie winianu sodowo-amonowego na enancjomery

enancjomery - struktury, między którymi zachodzi relacja przedmiot - odbicie lustrzane; grec. *enantios morphe* - przeciwny kształt

rozdzielana mieszanina racemiczna musi być konglomeratem; podczas krystalizacji oddzielnie wypadają enancjomorficzne kryształy (najlepiej makroskopowej wielkości) obu enancjomerów (-) i (+).

konglomeraty stanowią mniej niż 20% substancji racemicznych

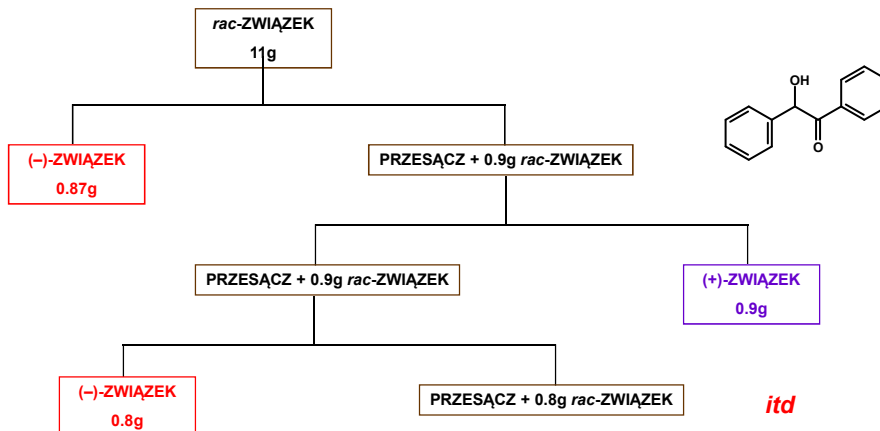

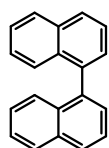
ROZDZIELANIE MIESZANIN RACEMICZNYCH NA ANTYPODY OPTYCZNE

KRYSTALIZACJA PREFERENCYJNA

separacja jest zapoczątkowywana przez zaszczerpienie nasyconego roztworu mieszaniny racemicznej niewielką ilością, jednego z enancjomerów; w wyniku krystalizuje z roztworu tylko jeden, ten zaszczerpiony enancjomer.

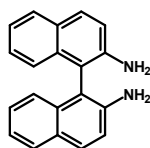
rozdzielana mieszanina racemiczna musi być konglomeratem

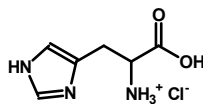

ROZDZIELANIE MIESZANIN RACEMICZNYCH NA ANTYPODY OPTYCZNE
KRYSTALIZACJA PREFERENCYJNA

(> 76°C)

1,1'-binaftyl

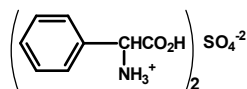

2,2'-diamino-1,1'-binaftyl

(> 45°C)

chlorowodorek histydyny

(< 5°C)

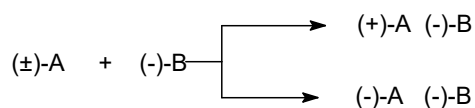
siarczan fenyloglicyny

KRYSTALIZACJA Z UŻYCIEM CHIRALNEGO ROZPUSZCZALNIKA

Chiralność rozpuszczalnika może wpływać na szybkość krystalizacji zależnie od stereospecyficzności i siły oddziaływania rozpuszczalnik – substrat.

Adsorpcja chiralnego rozpuszczalnika na powierzchni rosnących kryształów jednego z enancjomerów jest przyczyną zablokowania ich dalszego wzrostu i umożliwia krystalizację drugiego z enancjomerów.

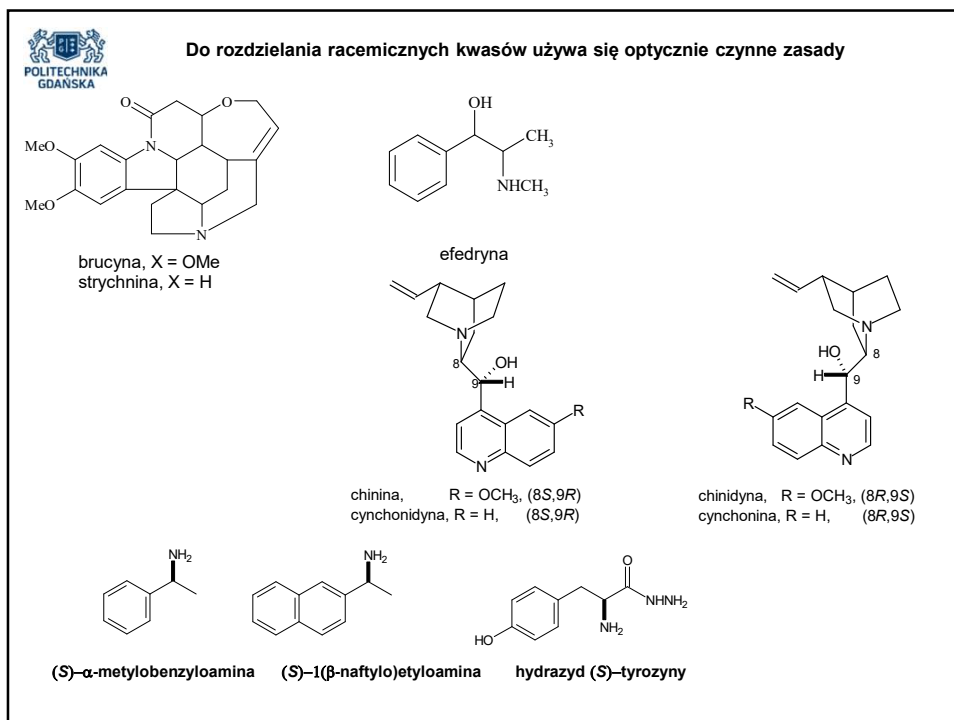
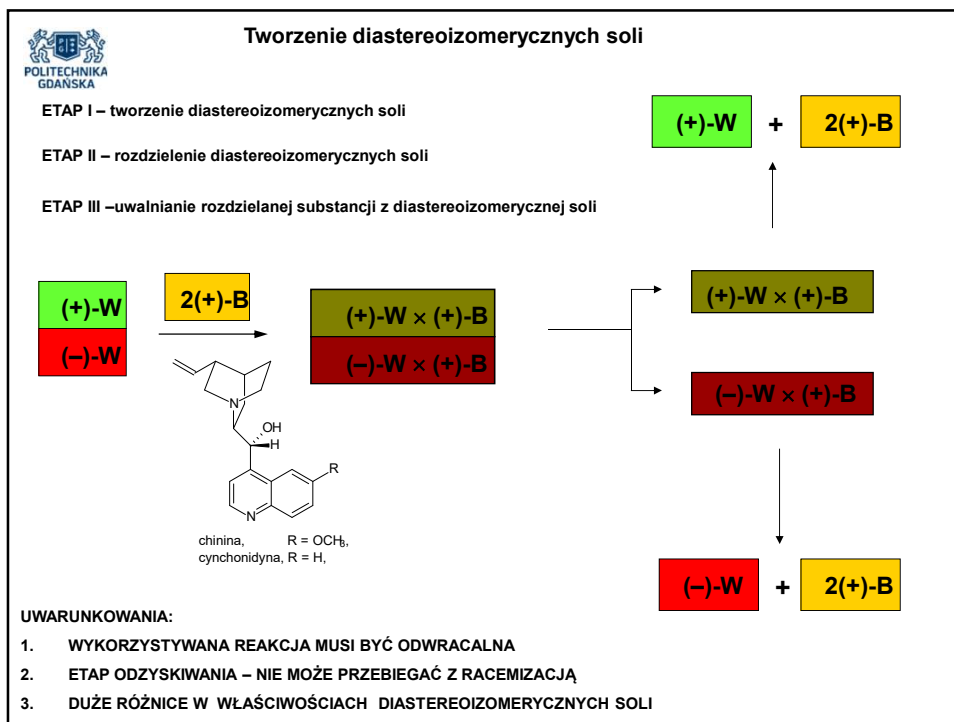
najczęściej chiralny rozpuszczalnik sprzyja wzrostowi kryształów o konfiguracji przeciwnej do zastosowanego rozpuszczalnika.

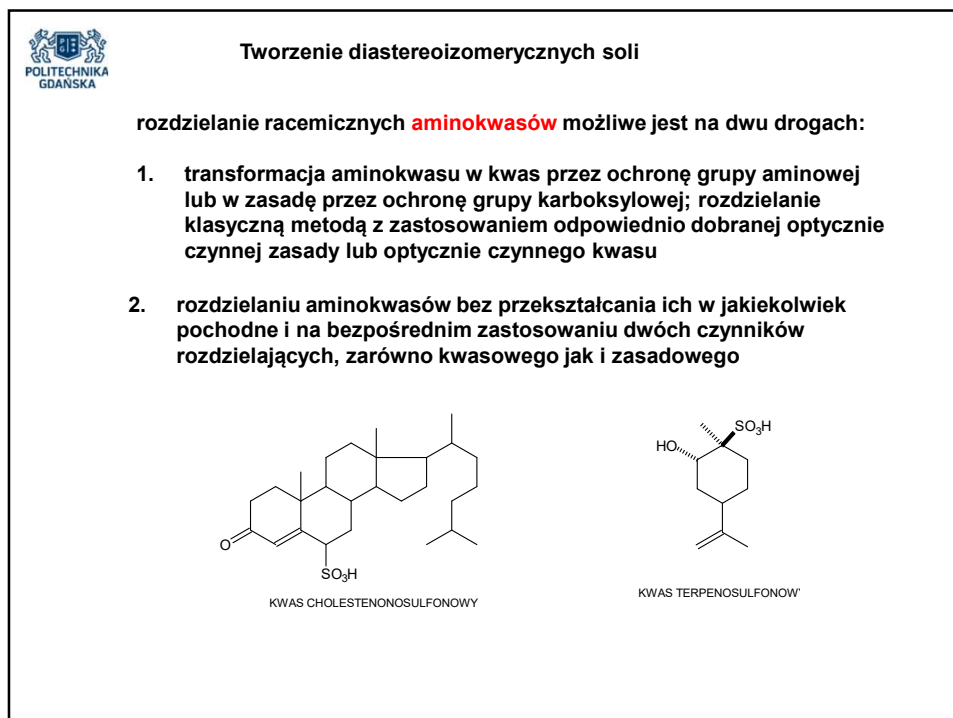
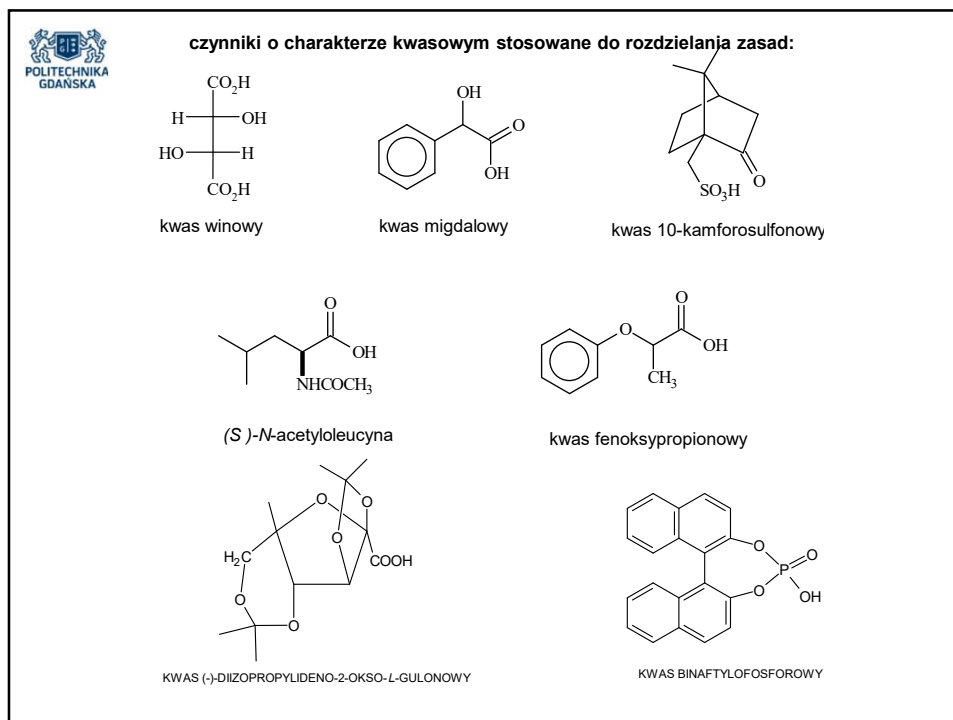

ROZDZIELANIE MIESZANIN RACEMICZNYCH NA ANTYPODY OPTYCZNE
TWORZENIE I SEPARACJA DIASTEROMERYCZNYCH POCHODNYCH

DIAStereoIZOMERY:

różne właściwości fizyczne takie, jak:
temperatura topnienia/wrzenia,
rozpuszczalność, stabilność

Rodzaj utworzonego połączenia między związkami A i B w poszczególnych parach diastereoizomerycznych zależy od natury oraz właściwości reagujących substratów:

- ❖ wiązanie jonowe – sól diastereoizomeryczna
- ❖ kowalencyjny kompleks z przeniesieniem ładunku
- ❖ związek inkluzyjny

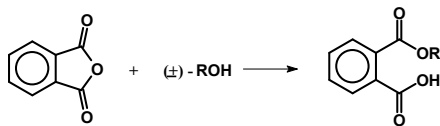

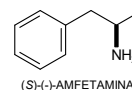
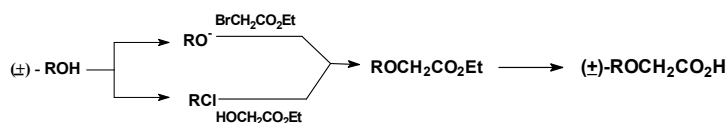
Tworzenie diastereoizomerycznych połączeń

rozdzielanie racemicznych **ALKOHOLI** możliwe jest poprzez:

1. tworzenie ftalanu odpowiedniego alkoholu, a następnie na rozdzielaniu tej pochodnej standardowo na przykład z brucyną czy inną aminą

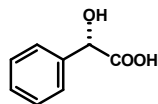
DLA SILNIE KWAŚNYCH ALKOHOLI

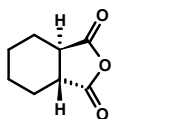
Tworzenie diastereoizomerycznych połączeń

2. tworzenie diastereoizomerycznych pochodnych odpowiedniego **alkoholu** z:

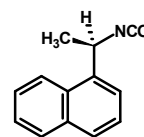
- ❖ optycznie czynnym kwasem – diastereoizomeryczne estry
- ❖ optycznie czynnym związkiem karbonylowym – diastereoizomeryczne acetale
- ❖ optycznie czynnym izocyjanianem – diastereoizomeryczne karbaminiany (uretany)

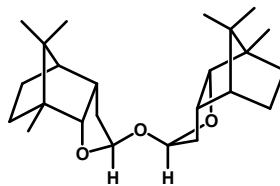
KWAS (S)-(+)-MIGDAŁOWY

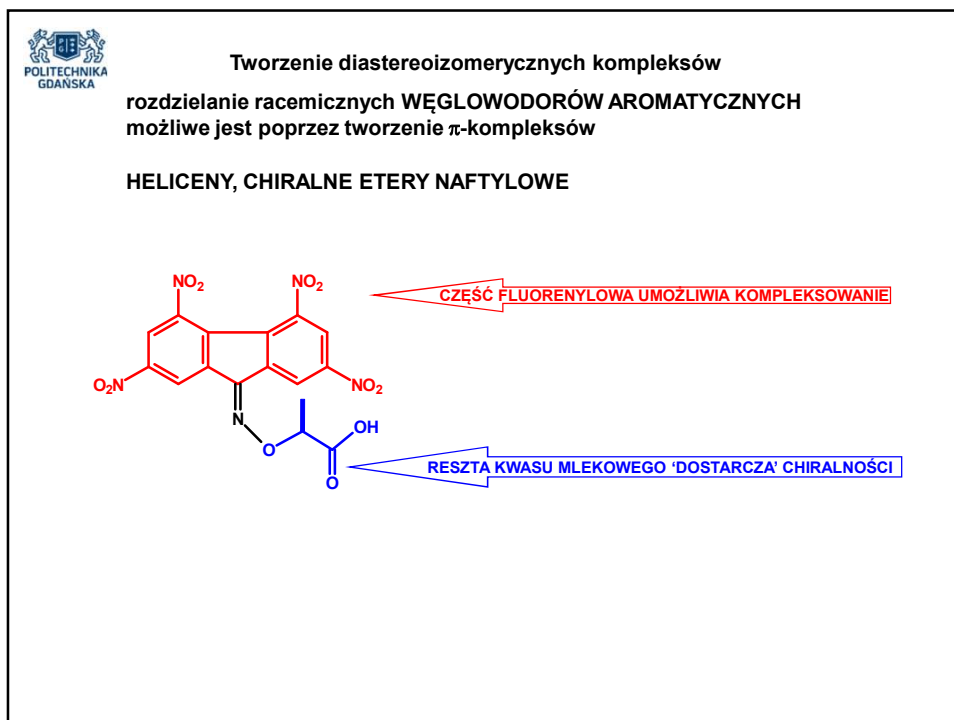
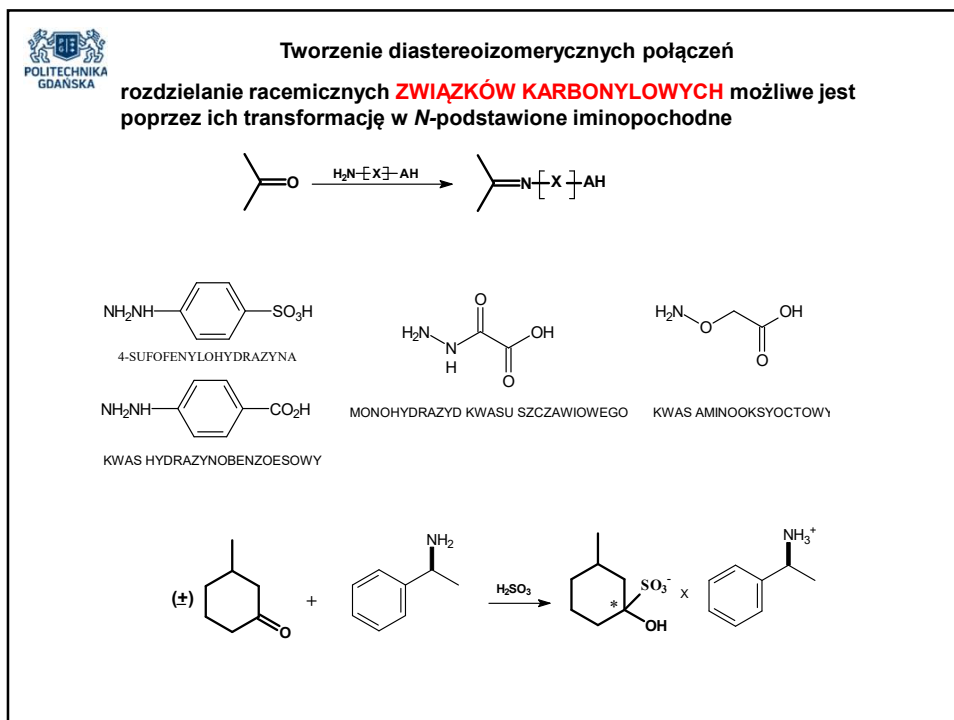
BEZWODNIK KWASU *trans*-1,2-CYKLO-HEKSANODIKARBOKSYLOWEGO

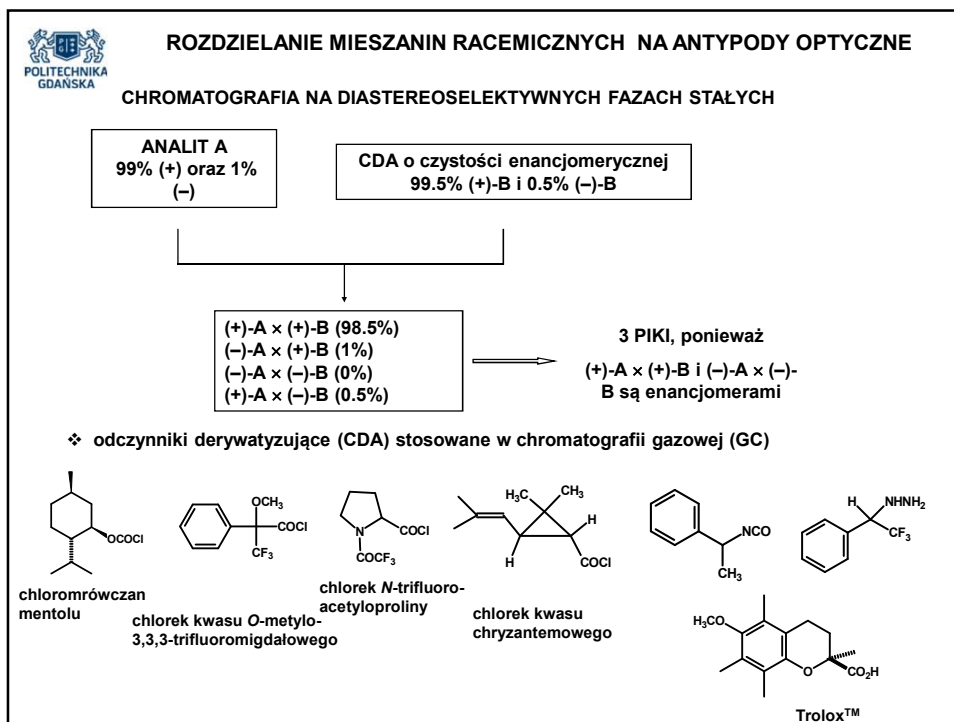
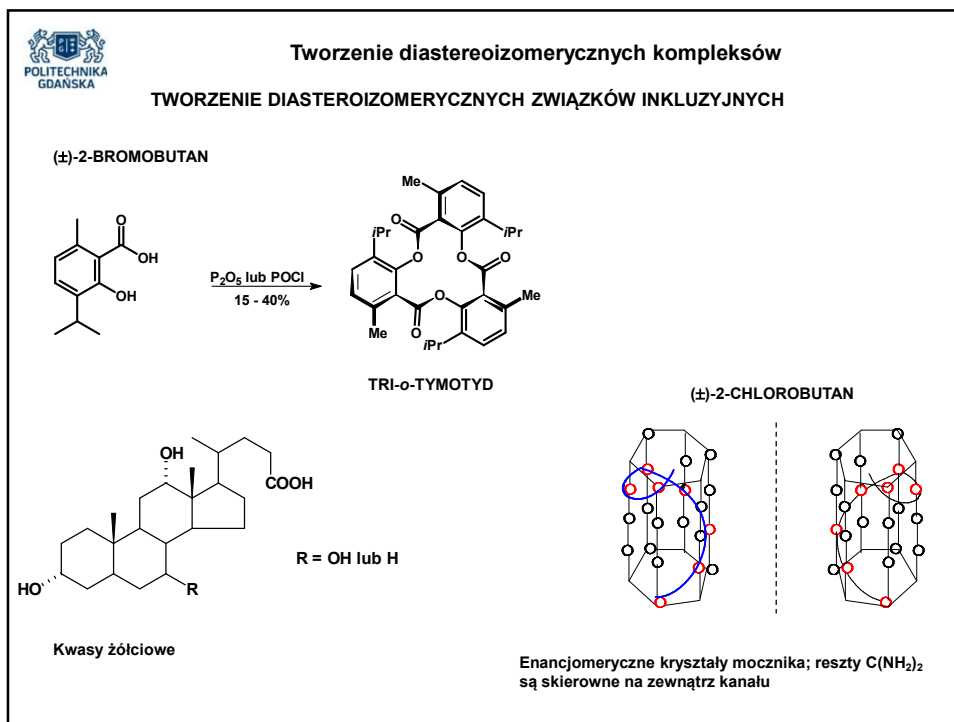

(R)-1-(1-NAFTYLO)ETYLOIZOCYJANIAN

(+)-NOE-LACTOL (DIMER)

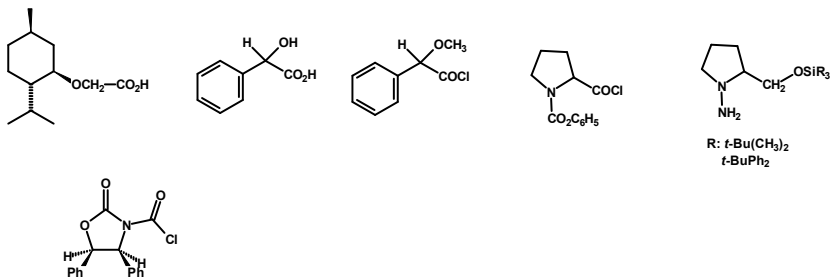

ROZDZIELANIE MIESZANIN RACEMICZNYCH NA ANTYPODY OPTYCZNE

CHROMATOGRAFIA NA DIASTEREOSELEKTYWNYCH FAZACH STAŁYCH

❖ odczynniki derywatyzujące (CDA) stosowane w wysokosprawnej chromatografii cieczowej (HPLC)

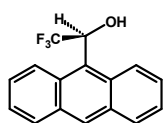

ROZDZIELANIE MIESZANIN RACEMICZNYCH NA ANTYPODY OPTYCZNE

CHROMATOGRAFIA NA CHIRALNYM NOŚNIKU

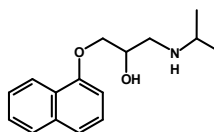
pozwała rozdzielić substancje bez względu na to czy krystalizują, czy też nie

❖ chromatografia cieczowa z chiralną fazą ruchomą

PIRKLE 1976

2,2,2-TRIFLUORO-1-(9-ANTRYLO)ETANOL

PROPRANOLOL

CHIRALNA FAZA RUCHOMA	SELEKTANT
2,2,2-TRIFLUORO-1-(9-ANTRYLO)ETANOL	SULFOTLENKI
(+)-N,N-DIIZOPROPYLOWINOAMID	AMINOALKOHOLE, GLIKOLE, HYDROKSYKETONY, AMINOKWASY, KWASY HYDROKSYKARBOKSYLOWE
KWAS (+)-KAMFOROSULFONOWY	AMINY

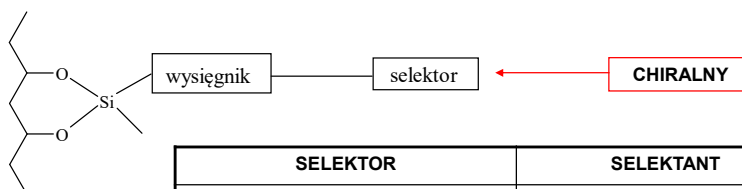

ROZDZIELANIE MIESZANIN RACEMICZNYCH NA ANTYPODY OPTYCZNE CHROMATOGRAFIA NA CHIRALNYM NOŚNIKU

pozwała rozdzielić substancje bez względu na to czy krystalizują, czy też nie

❖ chromatografia gazowa i cieczowa na enacjoselektywnych fazach stacjonarnych

SELEKTOR	SELEKTANT
POCHODNE AMINOKWASÓW	AMINOKWASY
FLUOROALKOHOLE	AMINY, SULFOTLENKI, TIOLE, LAKTONY
CYKLODEKSTRYNY	ALKOHOLE, ALKENY, HALOGENKI ALLIOWE, BINAFTYLE, BIAŁKA

ROZDZIELANIE MIESZANIN RACEMICZNYCH NA ANTYPODY OPTYCZNE CHROMATOGRAFIA NA CHIRALNYM NOŚNIKU

TYP ENACJOSELEKTYWNEJ FAZY STAŁEJ	ZASADA ROZDZIAŁU	CHROMATO- GRAFIA
AMIDY	attractive interaction, wiązania wodorowe, oddziaływania π - π , oddziaływania dipolowe, charge transfer	GC, HPLC
FLUOROALKOHOLE		HPLC
π -KWASY		HPLC
WĘGLOWODANY	inkluzja z oddziaływaniami przyciągającymi	HPLC
OLIGOMERY CYKLICZNYCH HEKSOZ	tworzenie związków inkluzyjnych	GC, HPLC
ETERY CROWN	inkluzja	HPLC
KOMPLEKSY METALI	wymiana ligandów	GC, HPLC, TLC
BIAŁKA, PEPTYDY	hydrofobowe i polarne oddziaływania w białkach	HPLC
UREIDY	oddziaływania z mezofazami	GC

